

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Annvæ Litteræ Provinciæ Poloniæ Societatis Iesv Anni 1606.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69662)

ANNVÆ LITTERÆ
PROVINCIAE POLONIAE
SOCIETATIS IESV

Anni 1606.

Vmeravit hoc anno Prouincia
Poloniae, Socios viginti & vnum
supra trecentos; ijs exceptis qui
ad Viceprouinciam Lituanię per-
tinent. In Domo Professa Craco-
uiensi 20. ex quibus tredecim
Sacerdotes, & septem sunt tem-
porales Adiutores. In Domo Probationis ibidem
constituta 50. inter quos demptis antiquioribus
vndecim, quinque videlicet Sacerdotibus, & sex
Administris temporalium, reliqui omnes Tirones
sunt. In Collegio Posnaniensi 64. Sacerdotes ni-
mirum nouendecim, quorum nouem docendi
munere funguntur: nam duo scholasticam, & duo
moralem Theologiam; quintus scripturam sacram
ac quæstiones fidei cõtrouersas; sextus Hebræam;
septimus Philosophiam, octauus Rhetoricam, no-
nus Grammaticam secundæ classis profitentur:
quibus alij Professores tres non Sacerdotes adden-
di. Auditores deinde scholasticæ Theologiæ nostri
viginti quinque, Moralis, 10. Adiutores denique
septem. In Collegio Calissiensis similiter 64. & ex
Sacerdotibus octodecim, septem sunt Professores.
Primus videlicet quæstionum ad conscientiam per-
tinentium, controuersiarum de fide secundus, ter-
tius Metaphysicæ, quartus Physicæ, quintus Logi-

cæ,

cæ, sextus Mathematicæ, septim^o Rhetoricæ. Cum
 his præterea docent scholarum inferiorum Magi-
 stri quinque, Auditores Philosophiæ ex nostris vi-
 ginti octo; negotiorum verò administri sunt trede-
 cim. In Collegio Lublinensi septem & triginta,
 Patres scilicet duodecim, Magistri scholarum quin-
 que, Academici nostri duodecim; Coadiutores
 octo. In Collegio Iaroslaiensi 32. Sacerdotes vi-
 ginti & vnus; ex ijsque vnus Rhetoricam profite-
 tur, & duodecim alij tertium probationis annum
 expediunt. Magistri non Sacerdotes quatuor, Ad-
 iutores septem. In Collegio Torunensi quod su-
 periori anno scholis initium dedit, vndecim. Patres
 quinque, Magistri tres, Adiutores tres. Residencia
 Leopoliensis alit ex nostris Patres nouem, & Adiu-
 tores quatuor. Sédoniriensis quatuor Patres, & 4
 Coadiutores, Gedanensis Patres quinque, cum
 duobus Adiutoribus. In Aulica Missione Sacerdo-
 tes tres, & tres eorum socij Adiutores. In Luceori-
 ensi duo Patres. In Moschouitica duo Patres, cum
 duobus socijs laicis. His omnibus si adiungatur
 Prouincialis cum duobus socijs, Sacerdote vno, &
 Coadiutore altero, numerū initio positum confi-
 cient. Decefferunt ex hac vita tres, accesserunt verò
 ad institutum nostrum viginti tres. Quoniam por-
 ro in singulis ferè nostrorum locis iam relatis, ali-
 qua mentio fit grauisimarum tempestatum, quæ
 hoc anno Regnum Poloniæ mirificè affligerunt,
 ideo non abs re visum, à Missione aulica, in
 quo totius rei series ex professo describitur, an-
 nuarum initium sumere. Nec mirum esse debet
 ordinem nos nonnihil immutare, in tanta Or-
 dinum

dinum omnium huius Regni perturbatione.

MISSIO AVLICA.

A Vctus fuit ad finem anni superioris numerus nostrorum in hac Aulica Missione, Patre vno ac socio fratre. Nam cum haftenus duo soli Patres in ea cum singulis socijs fuerint occupati; quorum alter senior, iam inde à primo ingressu in Regnum Serenissimi Regis nostri, hoc est à viginti annis, à concionibus ipsi est, alter ab annis aliquot proximis à confessionibus: hoc tempore occasione nuptiarum Regiarum, ac nouæ Reginae Serenissimæ Constantiæ Austriacæ, sororis Germanæ Reginae Hispaniarum, tertius ijs adiunctus Sacerdos, qui eidem Serenissimæ cum suis, ad confessiones sacras deseruit. Facta simul fuit & deuotionis in Serenissimis accessio. Nam præter conciones, quibus continuo festis omnibus ac Dominicis diebus, nostris verba facientibus interfunt; præter Sacramentorum frequentationem continuam, Confessionis inquam & Communionis, quibus singulis mensibus, iterum iterumq; refici solent; hoc anno etiam feria quinta maioris hebdomadæ in memoriam Dominicæ Cœnæ epulum præbuere duodecim pauperibus lautum, quibus ipsimet Reges in persona sua seruiuere ad mensam, nemine admisso ad ministerij eius Societatem, præter vnicum Regium Filium Principem, ac duos Patres è nostris adiunctis, etiam ad finem prandij Eleemosyna ampla, quam singuli Principum proprijs manibus singulis pauperum insinuauere.

Sed & nostri Patres ad ordinaria Societatis mun-

nia, his temporibus vnum illud adiunxere, quod in illorum distributione positum est. Occasionem enim saluberrimam Eleemosynam quae in tale pietatis officium confertur, aduertentes sibi datam, in tot Principum virorum familiari consuetudine ac notitia, toti se eò applicuere, vt maximam compararint spiritualium librorum copiam, conducto in id etiam, promotoque proprio Typographo, & conquisitis varie varijs eleemosynis, quibus illud effectum est, vt intra annum vnum, ac paucos menses, vltra triginta millia librorum piorum varij generis procurarint, ac bona iam parte, per omnes vicinas Prouincias disperferint. Fuere autem libelli de imitatione Christi Thomae de Kempis. De quatuor Nouissimis Francisci Costeri. Edmudi Capiani Rationes decem. Vincentij Lirinensis & alij similes deuotioni promouenda, aut fidei Catholicae inter haereticos confirmanda seruientes. Constitit verò hoc anno etiam alia quadam occasione fructus operae, aulicae istius Nostrorum missionis. Cum in Comitibus Regni, primo vere ineunte celebratis, gliscetibus iam tum turbis, de quibus infra agemus, haeretici occasione vtetes, magno aestu conatuq; sua procurarent; remq; eò deduxissent, vt iam iamq; decreto publico, ijs confirmata esset pax quaedam, ac concordia generalis, quò plura ijs concederentur, quam conscientia integra concedi possent, sed ita tectim, vt ne Ecclesiastici quidem, qui Senatui intererant, id satis inuito aduerteret; Pientissimus Rex nihilominus rem suspectam habuit, ideoq; multa iam nocte, ante vltimae diei conclusionem, Decretum ita vt scriptum iam erat, coceptis verbis ad nos secreto misit, diligenter exami-

examinari cupiens, vt ne qua conscientia suæ labes aspergeretur. Fecêre Patres ac deprehendêre fraudem. Inuenêre. n. posita in ijs quædam, quibus non solum de pace hæreticis seruanda curaretur, sed ipsi Catholici ad eos in hæresi sua defendendos obligari censerentur. Ergo & Regi ipsi rem vti erat commonstrantes, & summo mane is, qui senior erat inter nostros Concionator Regius, singulos Senatores Ecclesiasticos obiês, summa diligentia ita eos instruxit, vt tâdem vnanimi consensu omnes decreto reclamarent, nec quicquam tale postmodum constitueretur.

Iam extraordinaria non pauca contigêre anno hoc ad recordationem longiorem digna memoratu. Fuit enim annus iste ob varios motus ab hæreticis potissimum concitatos in Regno hoc Poloniæ, cum primis memorabilis, qui propterea simul etiã Societatem nostram cum vniuersam Prouincię huius totius, tum eos vel maximè qui circa aulã sunt, haud parum exercuit, prout cõparatum iam communiter videmus, nullæ vt hæreticorum molitiones in Catholicos prodire possint paulò acriores, quin ijs simul præ cæteris èt omnibus Societatis nomen ac personæ impetantur. Initium motuum à viro quodam Regni Primario ac Catholico cœpit, qui cum libertati Regni (cui gens Polona, si qua alia vel maximè est addicta) occasione nuptiarum Regiarũ cũ Austriaca Principe, nescio quid periculi imminere à Germania fuisset suspicatus, & alioqui pridè iam nonnulla emendari cupiuisset in Regni administratione, in vulgus spargere cœpithyeme superiore, varias suspicaciones, quib⁹ imminere Regno,

ac nobilitati eius notabilem aliquam oppressionem insinuabat. Quæ cum auidè à plurimis acciperentur ac crederentur, etiã á Catholicis viris; Hæretici qui pauci quidem supersunt numero, si Catholicis cõparentur, sed mira tñ omnes èt diuersissimarum sectarum contra Ecclesiam cõspiratione, inter se colligati, occasionem rati sibi datam, ad res suas constabiliendas promouendasq; sub alis Catholicorũ, primi omnium nomina sua dedere, quasi ad publicæ libertatis defensionem parati. Factaq; subitò fuit eo titulo confœderatio haud exigua, tum Catholicorũ tũ Hæreticorũ, ad simile si quod instaret periculum auertendum. Simul vero etiam passim in Catholicissimũ Regem Regno toto peruolare libelli famosi, omnia carpentes, omniaq; quæ Regem concernerèt in odium trahentes, & vera & falsa, interque ea nonnulla etiam quæ ex genere suo maximè videri poterant laudabilia. Res mira fuit dictu. Tanta enim inde inuasit tentatio plurimos Regnicolas, vt impetu quodam abripi viderentur in sinistras opinionones de optimo Rege concipiendas, nihilque paulatim fieret communius, quam pessima quæq; de eius Maiestate & sentire & obliqui, ita vt simillima quædam tempora nostra viderentur illis Davidis, de quibus in scriptura: Facta est coniuratio valida, populusque concurrens augebatur &c. Nihil iam in domibus Nobilium, nihil in plateis, nihil in compitis frequentius in ore omnium, quam de Rege, de Regni proditione, de Nobilitatis libertatibus viribusque labefactatis. Falsa quidem omnia. Eò tamè res paulatim deuenit vt apud quã plurimos mortalium, nil iam odiosus, nil contemp-
ptibilis

ptibilis videretur, quam Optimi Regis nomen. Omnia scilicet ista miro artificio machinantibus maximè hæreticis, quibus sudes est in oculis pietas Catholicissimi Principis, qua se in omnibus Regni officijs & dignitatibus distribuendis, perpetuò ab eo, dum potè, præteriri animaduertunt. Quia verò idem Serenissimus Rex Societatis nostræ, vt & Cleri atq; Ecclesiæ Catholicæ totius, singularis semper fuit Patronus, vtpote à Societatis hominibus, ab ipsis prope cunabulis in omni pietate Catholica institutus, ita vt nunquam alijs ordinariè Patribus spiritualibus, siue ad Conciones, siue ad Confessiones, vsus fuerit, quam nostris: inde paulatim iisdem quos dixi hæreticis maximè connitentibus, & inuidia magna cum in Clerum omnem, tum maximè omnium in Societatem nostram deriuata fuit, ac mirificè incensa. Nempe primò, quidquid vsquam forte in Rege erratum videretur, id totum Iesuiticæ esse educationis calumniari, id concionatorum culpam qui non docuissent, id Confessorum qui non monuissent. Acuebantur verò eadem etiam vndiq; contractis calumnijs & occasionibus obloquendi varijs, quas ipsum quasi tempus cesserre videbatur. Hic enim præter antiquas illas Gallicas criminatio- nes, quæ passim reuocabantur in lucem, etiam Angli- cæ, etiam Hungaricæ, etiam Venetorum, quin etiam Moscouiticæ turbæ horum temporum exaggerabantur, atq; vnis Iesuitis, tanq; malorum omnium authorib; adscribebantur. Ideo. n. recenter iterum hoc ipso anno proscriptos Iesuitas ex Anglia, quia pudendæ illius nuperrimæ coniurationis in Regem Parlamentumq; illud totum in centores fuissent. Ideo

clamare Hungaros, nec Collegium illis permittere vllum intra fines suos, quia omnium motuū Hungaricorum, his annis proximis illi inuentores. Ideo Venetos excommunicatos, quia ipsi Pontificem ad id inflammassent, ideoq; etiam omni Venetorum ditione penit⁹ esse exclusos. Denique est tristissima Demetrii Principis Moscouiæ ruinæ (quæ eo ipso tempore iam passim spargebatur) Iesuitas in causa fuisse, eò quod vnus eorum à Demetrio missus Romam iuisset, & alioquin nimis aperte Religionem Catholicam latinam, populis illis utpote Græcorum schismati tenacissime addictis, maxime inuisam, in regionibus illis promouere cœpissent, vnde extrema in Principem illum cōcitata fuisset inuidia. Hæc inquam atq; his similia vbiq; in Iesuitas iactari, vbiq; exaggerari, passim verò etiam tanq̄ probabilia credi, fiebatque inde etiam apud vulgus Nobilium, vt sicut Serenissimi Regis, ita Iesuitarū nomine nihil videretur contēptibilius, quin iam à multis conclamaretur eliminādos eos esse Regno toto, hæreticis vbiq; frigidam superfundentibus, atque ista omnia amplificantibus in infinitum. Cum motus interim Regni contra Serenissimum Regem in dies serperent longius, Rege frustra rationem dante, atque innocentiam suam in suspicata illa prodicione com monstrante; res eo deuenit, vt cum tribus diuersis temporibus aduersa illa pars, diuersis in locis conuentus sibi suos indixisset, quasi de libertatum suarum defensione deliberatura, tertia tandem vice ad initium Augusti, anni huius, ad Sendomiriam notam Poloniæ ciuitatem, plusquam triginta hominum millia magna ex parte Nobilium Regni

Regni coiuerit: plurimi quidem animo recto atq; integro, nullam subesse fraudem suspicantes, plurimi tamen etiam, interque eos heretici potissimum, obstinato consilio Regem ipsum loco mouendi, totumque Regni Clerum in ordinem redigendi, ac Iesuitas in primis toto etiam Regno exterminandi. Subolsfecerat tales eorum molitiones tempestiuè primarius quidam Regni Senator, Illustrissimus Stanislaus D. Zolkierolski, vir prudentissimus, atq; integerrimus, & Regni Poloniae Exercituum pro tempore Dux Campestris, ideoque iam ad secundam eorum coitionem quam Lublini celebrarant, accurrerat, pro Reipublicæ bono causam acturus, ut motus componeret, ipsomet Rege tum etiam nihil hostile suspicante, utpote conscientia secura atq; integra ab omni illa imputata prodicione, warsauia absque exercitu commorante, cum tamen iam tum aduersarij heretici copias non contemnendas contraxissent, quibus Regem inopinato opprimerent. Dux ille copiarum, quem diximus, cum tentatis omnibus quæ ad pacem spectarent, inani niter se laborare aduertisset, Regem tandem fidelissimè ac tempestiuè admonuit de omnibus huiusmodi machinationibus hereticorum. Monuit vero illud potissimum, ut in tutiora se aliqua loca Rex è vestigio reciperet, si opus foret postmodum, se quoque breui cum exercitu affuturum. Et paruit Rex consilio confestim, V Warsauiaque discedens, rectà Cracouiam Regni caput contendit, tanta industria, ut aduersarij prope non ante intelligerent, quam viam V Warsauia discedens inuisset, quam Cracouiam ipsam Rex ingrederetur. Eluso illo pri-

mo impetu hostili, cum tandem vt diximus Sendomiriam ingens numerus malè contentorum coiuisset: Rex quoque interim Regnum vniuersum de toto rerum statu commonerat, conuenereq; ideo etiam ad ipsum sanioris consilij plurimi, interque eos Senatus Regni totius pars potissima, tam Episcoporum, quam Palatinorum & Castellanorū (qui hic vocantur) ita vt quadraginta circiter Senatores circa Regem inuenirentur. Nobilium etiam magna multitudo, ac militis selecti Exercitus iustus, vnā cum Duce illo, quem diximus, qui omni hostili incursionī aduersariorum sufficeret. Cum ijs Rex quid quid difficultatū obijceretur consuluit, quid quid in Reipublicæ statu immutandum videretur, contulit definiuitque, nihil ex parte sua omittens, quod ad animos omnium sibi conciliandos, omnemque scrupulum Regnicolarum de iuribus suis violatis eximendum conferre posset.

At non eo contenti aduersarij, sed summo astu sua tractantes, vtpotè quos inter primas tenerent hæretici: cum vidissent plurimos in tanta multitudine quæ ad Sendomiriam erat, confluisse viros bonos & Catholicos, qui consensuri non essent in apertas illorum fraudes, initio nihil aliud tractauerunt, quam vt omnes in genere conspirarent, ac nomina sua subscriberent, se quidquid in eo conuentu ad publicam tuendam libertatem (eo enim nomine gerebantur omnia) constitutum fuisset, ratum habituros. Cum verò tempus inde extraxissent, donec sensim maxima pars saniorum discessisset, hinc demum decreta sibi scriptè, quæ Regi offerrentur, atque ita offerentur, vt nisi ea omnia etiam

etiam ipse rata haberet, confirmaretque, omnem ei obedientiam in posterum renunciarent. Inter ea multa iniquissima erant, & contra Religionem Catholicam vniuersam, & contra libertatem omnem Ecclesiasticam, ac Clerum etiam totum: & nominatim contra Iesuitas, quos quidem omninò Regio etiam decreto in ordinem redigendos definiuere, ea conditione, vt quoniam Regni se negotijs publicis miscerēt (ita enim eorum habebat definitio) Regemque in Regno licet liberrimo ad absolutam tamen Monarchiam inducendam condocerent; pro concionibus publicis Regni quædam iura ac leges receptas condemnarent: turbas denique tumultusque vbique locorum concirarent: propterea ex aula primum Regia penitus eijcerentur: externorum vero nationum homines, si qui essent inter eos, intra duodecim hebdomadarum spatium totis Regni finibus exire iuberentur; nullam vero facultatem haberent in posterum vllum in Regno nouum locum Collegiumuè Foundationemuè acceptandi: quin ex plerisque etiam ita occupatis ac possessis, puta Cracouia, Varfauia, Sédomiria, Leopoli, Torunia, Dantisco, Polocia, Riga, Derpato penitus excluderentur: & denique nisi omnibus istis decreti huius partibus ad extremum vnguem satisfacerent; omnes simul etiam Regno toto exulare compellarentur. Hæc omnia isti de Iesuitis vniuersim.

Perfenserunt vero ea pleraque iam indè ab initio inualescentium motuum istorum Patres, qui circa Regem erant: ideoque etiam tempestiuè præmonuerant R. P. Prouincialem, vt & ipse ne in-

scijs esset, quid fieret, deque remedijs opportunis pro sua parte cogitaret. Qui quidem remedia humana sola videns flaccida esse, in tanta rerum omnium fluctuatione communicato consilio cum reliquis Patribus Senioribus, qui interim ad congregationem Prouincialem conuenerant, ad diuina confugit, indictis per totam Prouinciam cum penitentijs ac sacrificijs hebdomadarijs, ad finem vsq; turbatum harum duraturis; tum quotidianis etiã orationibus certis, præter alias voluntarias oblationes, ad quas omnes hortabantur. Qui vero circa aulam erant, illud maxime satagebant, vt Proceres Regni, Nobilesque, quibuscunque agendi dabatur occasio, ritè informarentur, de omnibus quæ Societatis essent, ac potissimum euentitas hæreticorũ in nos calumnias, omnium generum detegerent. Allato vero tandem iniquissimo illo decreto, Pater noster aulæ concionator, etiam ex professo eade re coram & Rege ipso, & bona parte Senatorũ illorum, quos diximus, nec non & Nobilium Regni, verba habuit, ostendens tum innocentiam Societatis in ijs quæ obijciebantur, tum indignitatem talis condemnationis, tam in genere (eò quod & in absentes sententiam dixissent, & in omnes, cum non nisi aliqui potuerint peccasse cõtra ista, & longe grauiori pœna quam pro delicto: & denique meris ex calumnijs.) quã in specie ad singulas sententiæ partes respondendo. Quam quidem defensionem postmodum in lucem edidit, Polonica qua habita fuit lingua, minimè contemnendo fructu. Sed potissimum auxilium nostrum fuit à Domino, qui fecit cœlum & terram, Qui quidem suauis sua prouidentia

uidencia ita disposuit omnia, vt omnes istę molitiones tanquam nullo fundamento substructę, ex seipſis quasi collaberentur.

Iam toto Regno percrebuerat cõdemnatio ista, longè enim ante etiam quam ad Regem ea veniret, (vtpote pridem hæreticis meditata) & conscripta fuerat & sparsa passim. Iam vbique hæretici plaudere & triumphare, contraq; amici nostri & boni Catholici mirari, ac nobis timere: iam hæreticę quędam ciuitates, in quibus sedē posueramus, vt Dan-tiscum, Toruniaq; in Brussia, nostros etiam persequi, ac nescio quo iure prætenso, templis ac Domo quibus utebamur, extrudere: iam ipsi etiam nonnulli, qui circa Regem erāt Senatores, viri alioquin boni & amici, nobis suadere, ferremus ad tempus sententiam, nec magnopere reniteremur, cedendū enim tempori ac furori populi, rebus iterum pacatis facilem fore medicinam. At ecce antequam ferè sperari poterat, totus ille aduersariorum conatus concidit, diuina sine dubio prouidentia omnia ista suauissimè disponente. Expectabat Serenissimus Rex vna cum Senatu, & qui circa ipsum erant magna cum patientia, vt tandem resipiscerent, qui ex aduersa parte erant, ne ciuili sanguine tellus Polona aspergeretur. Monebat interim omnes identidem, vt pacifica consilia agitarent, & talia tandem concluderent, quę ferri possent, omnia ex æquo & bono se concessurum. Et sperabantur ad extremum id facturi, cum inaudiretur viginti quatuor ex suis decreuisse ad Regem nuntios, qui eorum postulata proponerent. Communis enim erat opinio, ad pacificā illos tractationē compositionemq;

incun-

ineundam missos. Quod si factum fuisset, de singulis placitis eorum disputandum putabatur, & utriusque saltem aliquid remittendum, ut tandem pax sine sanguine constitueretur. Eo verò rerum statu, etià circa nos, ne occasione videremur dedisse sanguini, multorū erat opinio parti aduersæ permitti saltē aliquid debuisse. Et ratio videbatur dictare, ut ipsi etiam nos tali tempore cum Iona diceremus si propter nos ista est iactatio, mittite nos in mare; utque Aula saltem Regia sponte dimitti petere-mus, quantumvis id tali conditione, absque Societatis nota minimè fieri potuisset. Quamquam Serenissimus Rex pro solita sua in nos beneuolentia, ita obfirmato erat animo ad ea deneganda, quæ contra nos vrgebantur, ut palam vni ex nostris qui in Aula versantur, dixerit, se in articulum contra nos nulla ratione consensurum, etiamsi totus Senatus eum probare vellet. At ecce dum Legatio ipsorum auditur, nihil prorsus habere in commissione ad vllam tractationem pacificam inueniuntur, sed obstinatè postulare omnia, ut Rex Senatusq; acceptaret, prout ab illis conclusa fuerant. Id verò indignum videri omnibus, cum multa ut diximus alia non contra Regiam solum dignitatem, sed & contra Religionem, contra Clerum vniuersum, contra Ecclesiam inter ea inuenirentur. Ergo ne examine quidem egerē visā, sed magno consensu vniuersim responsum datum, iniqua peti, concedi non posse. Noti ita multo post Rex cum exercitu aduersus illos tanquam rebelles mouit. Qui quidem cum se longè iam inferiores aduertissent, cedere loco subito cœpere, sed insecutus eos

tus eos Rex, tãdem paucos post dies supra fluvium magnum Istulam, ad ciuitatem Casimiriam ita eos conclusit, diuina ita prouidentia disponente, vt si cruenta consilia conlectari placuisset, ne vnus quidem illorum facile euadere potuisset. Verum benignissimus Rex cum iam in acie constitisset, ac penitus illos, omni ex parte præter flumij latus corona cinxisset, tum quoque misit primum pacem offerens, tantum vt armis positis sponte se traderent. Et factum fuit, acceptauere qui factionis capita fuerant conditionem, accu Rege in castra ea ipsa nocte pacificè rediëre. Quo quidem tempore quantum illis terrorem iniecerit Deus, facile inde est intelligere, quod cum compositio tarda iam hora, nempe prima noctis inita coiuiisset, stantibus vtrinque in ordine aciebus, & inde qui proximi in conspectu erant, magna lætitiæ significatione altum vtrinque conclamassent, pacem pacem factam, nonnulli qui vltimi supra flumen ipsum constitierant, existimantes clamorem eum prælij esse initium, consternati toti, recta se ita vt erant in equis & in armis, in aquas demiserint, vt in aduersam ripam euaderent, nonnullique et perierint aquis abrepti adsorptiq;. Duos post dies dimisit à se Rex & exercitum, & illos suos aduersarios, sponsione tantū ab ijs accepta, qua obligabant expectaturos sese quiete Comitia Regni, nec quidquam noui tentaturos, stupentibus omnibus tam benignum cum illis processum. Et in hunc quidem modum tantum incendiū sopitum quodammodo erat, non tamen penitus extinctum: nam sequenti anno iterum exarsit, de quo suo tempore: nihilominus civilis belli

atro-

atrocissimi iam iam imminentis insperatum finem, nullus erat qui non summæ diuinæ Clementiæ acceptum referret.

DOMVS PROFESSA CRACOVIE-
sis ad S. Barbaram.

OB grauisimos totius Regni Poloniæ motus hoc anno excitatos, omnes quidem reliquæ ciuitates, sed potissimum Cracouia Regum Polonorum sedes ac domicilium, extremam videbatur aleam subitura. Hinc & nostra S. Barbaræ domus, in cōmuni tempestate, ad ea quæ imminebant toleranda, sese cōparabat, indictis nostris omnibus in hac Prouincia ad hunc finem supplicationibus, & iam corporis afflictionibus, iam cōtinua diurna oratione per totum temp⁹ istarum tempestatū perdurante. Nec defuit benignissimus Deus precibus afflictorū: nam sine cruento conflictu, præter omniū expectationem, & perturbatio illa tum temporis sedata, & Rex ipse tum grauisimis ereptus periculis Cracouiam incolumis redijt, totamq; ciuitatem aduētū suo maximopere exhilarauit. Porro quamuis hoc anno, vix tutum nostris esset in hoc Cracouienſi districtu, in quo hæ procellæ maximè vigeabant, lōgiore, vti alijs annis fieri solebat, obire Missiones, ob animos contra nos exacerbatos non hæreticorum tantum & Pseudopoliticorū, sed etiam multorum Catholicorum de nobis malè persuasorum, ac omni nostra in pessimam partem explicantium: in ipsa tamen hac ciuitate haud contemnendum per Dei gratiam animarum prouentum habuimus. Inprimis enim ij qui opera nostrorum hæreticæ perfidiæ eiecerunt pestem, triginta nouem erant,

erant, duo insuper schismatici Christi Vicario & eius Ecclesiæ reconciliati. Et quidem ex hæreticis respicientibus, non pauci erant Nobiles, quorum ad Ecclesiam reditus, non paruo plurimis alijs speratur fore incitamento. Eratque in hoc negotio singularis feruor, tum cuiusdam Pseudoministri vxoris, quæ marito omnibus modis reluctante ad Catholicam redijt Ecclesiam; tum alterius Ludimagistri, qui magno stipendio apud suos relicto, tunc potius apud Catholicos delegit vitæ rationem, vt ex fidei naufragio emergeret: tum in quadam Anabaptistarum veneno infecta fœmina, quæ diuino lumini obicem remouens, & errorem gemebunda agnoscens, salutari baptismatis fonte iam ætate profecta abluta est. Occasione etiam perturbationum Regni, ob quas bellū ciuile omninò imminebat, in varijs templis per duos ferè menses, continuæ cum fuissent institutæ quadraginta horarum supplicationes, nostrum S. Barbaræ templum ordo tribus vicibus attigit. Toto vero hoc tempore tantam animarum messem habuimus, quanta imminente naufragio, omnibus salutis suæ prospicientibus, fieri solet, præsertim cum valde opportunè sub idem tempus amplissimum ex vrbe Iubileum huc fuisset delatum.

Quidam noster in Collegio Calisienti discipul⁹, sed scholis ob pestis metum magna ex parte dissipatis, huc Cracouiam à parentibus studiorum in Academia cōtinuandorum gratia missus erat. Statim vero post suum in hanc ciuitatem ingressum, cum nostrum, qui congregationis Dei Matris curam habuit, adijt, & sibi iā antea Calisij Sodalib⁹ adscripto,

vt,

vt adeundi Sodalitatem copiam concederet, maximopere petijt. Annuit facile noster, iuuenis verò diligentissimè consuetis exercitijs interesse, & omnibus singulari exemplo præluere perrexit. Interim ad nuptias Regias toto ex Regno varijs ad hanc ciuitatem confluentibus, dum ex suo hospicio egressus in ignotum militem incidit, ab eò ne verbo quidem compellatus, lethale in capite vulnus accipit, exanimisque in terram corruit. Re cognita frater germanus excandescens, perditum homicidam, aliquot socijs adiunctis inuestigat, & tandem inuentum, catena ligatum domi detinet, vt sequenti die extremo supplicio pœnas luat. Saucius porro iuuenis vt ad se redit, & mortem sibi imminente aduertit, apud fratrem ac alios supplicibus continuo agebat precibus, homicidam vt dimitteret. Illud in tenera ætatura (erat enim annorum quatuordecim) maturè subijcēs, & sibi morituro mortem eius nullum commodum allaturum, & Christo iniurias ignoscenti conformius sese ex hac vitali modo decessurum. Difficilem hac in re expertus est fratrem, cum tamen finem precibus non faceret, & ob id non obtentum anxietate mortem acceleraret, sic tamen tandem pollicetur frater se eum liberaturum. Sed iuuenis veritus quod erat, nè hæc tantum in speciem dicerentur, petijt vt eum ad se cætenis solutum adducerent, idque cum sæpius repeteret, & lachrymas precibus misceret, tandem adductus ad eum est. Hunc ille vt vidit, statim coram omnibus, quantum potuit clara voce liberum pronuntiat, & protestatur se necem propriam, nulla ratione vindicare velle, cõuersusq; ad eum illa sub-

iecit

fecit verba: Deus tibi ignoscat, ora pro me Deum, & Beatissimam Virginem, sicque solutum vinculis abire iussit. Post die & nocte integra qua superuixit, nihil aliud præter Angelicam Salutationem in ore habens, munitus omnibus Sacramentis maximo cum pietatis sensu, & singulari sui relicto desiderio, tandem ex hac vita discessit. Non defuit etiam nostris in tempore adeo difficili piorum munificentia ac liberalitas. Moriens enim Matrona quædam, sexcentos florenos Domui nostræ reliquit. Proceres pariter Regni & nonnulli Cracouienses ciues, dum in his turbis obsidio timeretur, victualia pro tanto tempore submiserant sufficientissima. Templi quoque supellex aucta veste sacra ducentis florenis æstimata. Rex etiam Serenissimus ijs elemosynis quas ordinariè huic Domui mittere consuevit, non paucas alias insuper adiecit, qui etiam solitâ beneuolentiâ nobis ostendens, bis hoc anno templum nostrum inuisit, unâ cum Serenissima coniuge sua, eiusque sorore ac fratre Maximiliano Archiducibus, & cum filio proprio ipso Circumcisionis Festo die. Altera verò vice cum iisdem omnibus, ac insuper cum Matre coniugis suæ Serenissima Archiducissa Maria, quæ nullo modo in Austriam redire voluit, nisi prius nos inuississet. Inter hospites varios nostros, qui in hac Domo ferè perpetui esse solent, iucundissimi acciderunt nostri exules ex Transyluania, postrema hac vice pulsî, huc enim in Austriam contendentes diuenterant ad dies aliquot, cum Patre Ioanne Argenti Viceprouinciali. Tanta eorum torritudo & alacritas in calamitatibus toties iteratis, piæ cuidam lætitiæ mixtas lachrymas eliciebat.

ebat. Augebat eandem singularis diuina ubique eos profecuta cura & prouidentia, quæ tum in eorū per tot hæreticorum Regiones felici deductione apparebat; tū in parte Stephani Botskai qui nuper Transyluaniam occupauerat, & qui ex eo postquam nostros exturbasset, ipse etiam vix duobus mensibus exactis, hac ex vita exturbatus est; illud moribundum ingeminans, vt ex certis litteris cognitum est: en Iesuitas suafu quorundam ex Transyluania innocentes expuli, & ipse morior.

**DOMVS PROBATIONIS CRA-
couiensis apud S. Stepha-
num.**

EXtironibus, in hac Domo, duo in alteram vitam commigrarunt, pro quibus tamen Dominus copioso sanè scenore, duos supra viginti ad nostrum tirocinium misit. Porrò ex vita functis primus erat Daniel Martini, natione Silesius, Patria Brigenfis, maturus iam, & qui ob egregias naturæ dotes, eximij virtutibus coniunctas, ad Societatis nostræ institutum natus videbatur. Et quidem inter cætera quæ in toto quo hic versatus est tempore magis lucebant, prompta erat obedientia, & singularis paupertatis amor, & vtriusque in morbo supremo non exigua reliquit argumenta. Cū enim grauem ciborum nauseam pateretur, ita tamen alacriter cibos nomine Superiorum porrectos sumere tentabat, vt præsentibus admirationi esset. Dum propterea quidam ei infirmo libellum exercitiorū, quem propria manu scripserat, offerret, illa verba adijcens, en tuus libellus; magno quodam animi sensu subiecit:

iecit: auferte illum, non est meus, ego quod meum
 fit nihil habeo. Morte deinde imminente, ad extre-
 mum vsque spiritum Sanctissimum nomen Iesu i-
 dentidem vsurpans, & Beatissimam Virginem ac B.
 Aloysium Gōzagam, cuius reliquias è collo suspen-
 sas gerebat, deuotissime inuocans, placidissime in
 Domino obdormiuit 18. Februarij, cū plusquam
 sesquiannū in tirocinio posuisset, & annis ferè 30.
 vixisset. Alter erat Carolus Knott hæreticis, iisque
 opulētis parentibus Hedani in Prussia natus, à qui-
 bus multas, ob Catholicam fidem nostrorum ope-
 ra susceptā pertulit molestias. Hi enim postquam
 intellexissent, eum heresim reiecisse, varijs in primis
 modis è Collegio Posnaniēsi in quo litteris operam
 dabat, eum educere sunt conati; qui cum non pro-
 cessissent, iam sumptus pro studijs detrahere, iam
 exhæreditationem minitari, nisi eorum dictis mo-
 rem gereret, cœperunt. Sed vt faces ventis non so-
 lum non extinguuntur, sed potius magis inflaman-
 tur, ita ille tantum abest vt eiusmodi minis à fide
 Catholica abduceretur, vt potius ijs, tanquam inci-
 tamento quodam, ad vitæ statum Religiosū in no-
 stra Societate suscipiendum, vti voluerit. Itaq; cum
 instanter ad nostræ Societatis tirocinium admitti
 petiisset, voti compos factus est, & egregijs virtu-
 tum progressibus dum insudat, non multum post
 susceptam Societatis nostræ probationem, in mor-
 bum grauem incidit, in quo magnam luctam cum
 dæmone expertus, dum ex ea diuina gratia victo-
 riam reportasset, animam Deo feliciter reddidit,
 anno vno probationis exacto, & cum ætatis suæ vi-
 gesimum primum annum attigisset.

Yy

De

De tironibus reliquis in consuetis Societatis experimentis alacriter pergentibus, nihil attinet iam dicere. Duo tantum memoratu nō indigna acciderunt, vnius scilicet graui afflictione probata constantia, & in alterius vocatione admiranda Dei benignitas. Et quidem is Nouitius Scholasticus, cuius tantopere vocatio probata fuit, superiori anno tirocinium nostrum inierat; cum antea ab hæretico Domino & hæresi imbutus, & ad eandem docendam destinatus fuisset. Aduertens enim dictus Dominus in iuvene acre & viuudum ingenium, cum in Germaniam cum suo nepote mittere, & in Ministrum verbi (ita enim suos falsos Magistros vocat) ibidem formare constituerat. Cum tamen suafu alterius Pseudoministri, qui suum filium ad hoc iter obtulerat, hic iuuenis à spe itineris Germanici deiectus fuisset, Deo omnia suauiter ordināte, ex aula Nobilis hæretici subduxit sese, Cracouiamque venit. Inde ab vno nostro Calissium ad nostras Scholas missus, in quibus breui egregie proficiens in literis, hæresim etiam abiurauit, & postmodum Societati nomen dedit. Cum ergo in Domo Probationis aliquot menses supra annum, magno spiritus feruore & profectu exegisset, Lublinum à Superioribus studiorum causa missus est. In hoc itinere cum illum suum Dominum hæreticū casu obuium habuisset, & ab eo agnitus fuisset, statim ab eodem à reliquis Fratribus itineris comitibus, vi abripitur, & curru iniectus ad quoddam oppidum deuehitur, ibique catena ferrea constrictus, duobus famulis custodiendus traditur. Transibat illac tunc temporis quidam Academicus Cracouiensis nostris
male

male affectus. Re cognita Nobilis ille hæreticus Academicum accersit ad nostrum, & disputatione confundendum, & à Societate alienandum. Noster ergo ad certamen adductus breuiter respondet, se ad Philosophicas quæstiones, quas nondum audiuisset, discutiendas nullo modo descendere posse; si tamen ad aliqua alia meo statui competentia, bone Academicæ, inquit, quæstionem cōuerteris, libenter quæ sciam dicam, meum tamē non est aliquam mouere quæstionem. Excipiens hæc Nobilis hunc in modum ait: Cum tu nullam velis mouere quæstionem, ego mouebo, & conuerso ad Academicum sermone: Ostende, inquit, Iesuitas esse pacis publicæ turbatores, qui Regi absolutum suadēt dominium. Annuit dictis Academicus, & insuper addit, Iesuitas ad illud dominium absolutum promouendum, ingentes pecunias Regi dedisse mutuas. Tum noster: Vnde tibi ista bone vir? si tu verus esses Catholicus, non hæc contra homines, quibus nihil negotij cum sæculo, effurires: proinde comprime vocem & ad Confessarium te confer, sapit enim crede mihi, infernum ista tua locutio. Post hæc proposuit Academicus instante Nobili, quæstionem de Actione & passione, quæ ob eius in proponēdo parum congruam Grammaticis Regulis locutionē, risu dissoluta est. Postridiè discessit inde Nobilis, & venit ad suum oppidum, secum Fratrem nostrum captiuum ducens, quem per oppidi plateas, à duobus satellitibus instar latronis alicuius, vt ab omnib⁹ oppidanis conspici posset, deduci iussit. Hunc omnes Catholici qui in eo oppido multi erant, (nam in eo parentes habuit) & eum nouerant, & compassione

ob præsentem miseriam, & simul gratulatione ob
 eiuratum hæresim persecuti sunt. In aulam de-
 inde ducitur, coramque eius parentibus Nobilis
 cum sistit, quos ante ob illius ex aula discessum, diu-
 turno carcere vexauerat, & ita eos alloquitur. En
 videtis proditorem meum, cuius causa vos grauiter
 affixi, domo spoliaui, oppido eieci, & quem vos
 lachrymis reuocare nequiuitis, ego Deo sic volen-
 te casu reperi, cui præterea non est quod compa-
 tiamini, dum proditoris dignas luet pœnas, & au-
 ricularum abscissione, & compedibus quos ad fi-
 nem vitæ, nisi respiscat, non deponet. Ad has minas
 parentes, nihil præter lachrymas, noster tamen ne
 mutato quidem vultu, & eos & Nobiles intrueba-
 tur. Postera die vocat Nobilis Pseudoministrum
 Apostatam cuiusdam Religiosi Ordinis, & ad eum
 nostrum educere iubet. Eductus salutatur Ministrum
 Nobili præsentem. Ad quem Minister. Mi Frater
 quid te compulit vt fidem veram relinqueres? Ego
 vero, inquit noster, verâ fidem amplexus sum. Qua-
 rit iterum num esset Iesuita, & num vota fecisset?
 Respondet noster ad vtrumque affirmatiue, fecerat
 enim Nouitiorum vota. Tum Minister. Hæc vota
 in baptismo fecisti, cum promitteres te immunem
 ab omni corporis turpitudine custodire. Cui ille,
 hæc vota in baptismo non fiunt, & si fierent, valida
 non essent, vt pote facta sine iudicio & deliberatio-
 ne; ego vero & deliberatè, & recto ac sano ea feci
 iudicio, quæ ad extremum vitæ spiritum seruare
 volo, & per Dei gratiam seruabo. Hic auditis No-
 bilis protulit in medium volumen hæreticarum con-
 scriptionum, quas noster, dum in hæresi esset, conscrip-
 serat,

pferat, & eas Ministro ostendens, aiebat nostrum
 quōdam fuisse feruentem Euangelicæ veritatis se-
 ctatorem. Has deinde noster sibi à Nobili porre-
 ctas, nihil respondens ad ea quæ dicebantur, clau-
 dit. Nihilis videns se nihil proficere, consilium à Mi-
 nistro capessit, quid cum illo faciendum cense-
 ret. Minister consulit, vt eum compedibus ferreis
 mitiorem reddat. Placet consilium, compedibus ita-
 que ferreis, & catena ferrea vincitur, & cuidam ex
 famulis, Catholico tamen commendatur, qui eius
 curam gerat, & nemini ad eum aditum præbeat.
 Hunc famulum tamen noster non hostem, sed ami-
 cum fidelissimum toto captiuitatis tempore ex-
 pertus est. Hic eum animabat, ei cibum & potum
 ministrabat, ac quocumque de se à Nobili sub secre-
 to dicta audiuerat, fideliter referebat, & quomodo
 se gerere, quos homines fugere deberet, edocebat.
 Die quadam Dominica iubetur à Nobili synago-
 gam, audiendæ hæreticæ concionis gratia ingredi.
 Consistit ad ianuam concionem hæreticam obser-
 uans, qua finita, synagogam intrare compellitur, vt
 à Ministro quocum antea vixerat, conspici posset:
 quo viso & salutato, Minister oculis in compedes
 coniectis, lachrymari cœpit, lachrymis nempe Cro-
 codili nostrū ad perfidiam suam inflectere cupiēs,
 quandoquidem verbis se aliquid posse non spera-
 uit. Sed nec illo fallaci steru quidquam factum. **E**
 synagoga vt in aulam noster redijt, varias iniurias
 expertus erat. Colaphis videlicet, loramento,
 & framea concussus, vnde duo in capite vulnera
 excepit, ob quæ caput adeo debilitatū sensit, vt vix
 triduum eo liberè vti potuerit. Ab vxore quoque

Yy 4

Nobi-

Nobilis illius variè sapiens vexatus fuit, & sponsa ob
 oculorum modo iam continuo per ludibrium ap-
 pellatus. Hac, occasione commoda arrepta, eum ac-
 celsit, & compassionem fingens ita eum aggredi-
 tur: Vndique miser derelictus es. In Iesuitis spes am-
 plius nulla, nam & ipsi iam de seipsis sunt solliciti,
 & Rex quem illi liberatorem fore arbitrantur, eos
 relinquet. Quò re contulit? Ad homines pessimos,
 qui Regnis & Urbibus vndique pelluntur, vt pacis
 publicæ turbatores: qui tantorum in Regno nostro
 tumultuum authores sunt. Respòdit noster. Si ho-
 rum tumultuum Iesuitæ fuere authores, digni sunt
 vt pereant, & tanquam infames Regno eijciantur,
 sin minus, vtinam dispereant, qui contra eos insur-
 gunt. Subiecit illa. Non Euangelicorum tantum ea
 est de Iesuitis sententia, sed etiam Catholicorum.
 Num ignoras quæ contra Regem Gallia: sint moliti-
 ti? Ad hæc noster breuiter ostendebat, quam atro-
 ces calumniæ sub hoc Gallico figmento laterent, &
 cum quidam astantes Catholici, his auditis nihilo-
 minus Domina: hæreticæ dicta contra nos appro-
 barent, expedit se tandem noster ab illis his verbis:
 Et si res ita se haberet, non tamen ob vnum Iudam
 Apostoli omnes laqueo perire debent, nec sequi-
 tur omnes Iesuitas esse tales, qualis vnus de quo
 dicitis, fuit, si fuit. Famulo etiã hæretico ad nostram
 religionem deserendam, & ministerium verbi apud
 Pseudoeuangelicos obeundum inuitanti, re pon-
 dit noster, si custodem pecorum vel Tortorem age-
 ret, feliciorum suam fore conditionem, quam si im-
 pium munus Ministri obiret, ac proinde potius se
 malle ex Polonia cum Societate eijci, quam cum
 illis

illis viuere. Contigerat etiam quēdam Catholicum ad Nobilem illum uenisse, cum quo certamen nostrum inire iubet, ea conditione, vt noster Caluini partes tueretur, & ille fidem Catholicam defenderet. A tali leuitate vt ille Catholicus abstineret, noster nutu hortatus est, cui ille morem gessit, imo & ad constantiam nostrum præfenti Domino hæretico excitabat, illud addens, minas vt nullas timeret, nam si te in his miserijs contigerit mori, verus eris Martyr. Respondenti nostro, se pro fide Catholica mori paratum: subiecit ille. Sic fac & viues. Post aliquot dies venit eò quidam Pater è nostra Societate literas ad Nobilem, ab illustrissimo Cardinali Maçcio ouio Cracouiensi Antistite, & ab Illustrissimo Domino Hieronymo Gostomslci Palatino Posnaniensi deferens, quibus cum illo de dimittendo fratre nostro serio exoptulabant. Excepit Nobilis hic Patrem humanissimè, fratrem tamen dimittere noluit, imo ad maiorem contemptum curta veste militari indurum, in Patris conspectum produci imperauit, & post discessum Patris catenis ligari mandauit, ne aliqua ratione clam à Patre tolleretur. Obtulit quadam vice nostro Nobilis hic librū de Transubstantione à Ministro quodā editum. Sed noster vt titulum aspexit, librum abiecit, ac pro simplicitate, (necdum enim de hac materia quidquam audierat) espōdit Christi uerba: Hoc est Corpus meū, non posse intelligi de spiritali manducatione, valde enim, inquit, rudis esset ista Metaphora, si ad locutionem: Hæc est vestis mea: Hic pileus meus &c. signum tantum vestis & pilei intelligeremus. Hoc responsum dum nostri frater germanus, qui

Yy s

huic

huic hæretico fuit ab obsequijs, in scripto detulisset & legisset; ille dentibus frendens, & pugnis calcibusque legentem concutiens illud ingeminabat: Etiam tu perditæ vis esse Iesuita. Nostro verò ad compedes pro tali responso iussit adiungere catenas Sex interea continuis mensibus, dum compedibus ferreis constrictus noster in custodia detinetur, & de sua constantia nihil remittit, nec vllam accedendi ad hæresim, aut hæreticę prauitatis Ministrum agendi, quę duo ab illo perpetuò exigebantur, spem saltem apparentem aut daret, aut dare vellet: Nobilis hinc exacerbatus durius cum eo agere perrexit, iam frigore intenso affligendo, iam cibum denegando, iam varijs alijs modis agitando. Famuli tam illius Nobilis, imo & virgines hæreticę, quę vxori dicti Nobilis ab obsequijs erant, cibum sufficientem clam, quotidie subministrabant. Et præcipuè quædam hæretica, ipsi Dominæ præ cæteris valde chara, antequam alij quicq̃ de cibo attigissent, Nostro prius quantũ necessariũ erat occultè mittebat; & quia non paruam ad fidem Catholicam inclinationem præ se ferebat, à nostro dum eum cum quibusdam aliquoties inuississet, varias pias orationes edocta; Cui etiam persuasit, vt salutationem Angelicam, à qua antea ob spiritum hæreticum abhorrebat, recitaret quotidie, examenque conscientię faceret. Imo & modum meditandi à nostro sibi præscriptum libenter accepit, & pollicita est se quamprimum posset, eiurata hæresi Catholicę fidei adhæsuram. Alios præterea in illo carcere manens noster, eos videlicet qui eum custodiebant, & alios qui ad eum visitandum identidem ventitabant, doctrina Christiana imbue-

imbuebat, seipsum interim non negligendo, sed & meditationes, & examina conscientia, & alia pia ac Tironibus nostris consueta exercitia, quotidie diligenter expediendo. Nec deerat ei diuina bonitas, cum in alijs, tum potissimū in aduersis magno animo & libēti tolerandis, de quibus sic in quibusdam suis ad Patrem Rectorem Domus Probationis ex vinculis datis perscripsit. Compatitur mihi R. V. Gratias ago, verum iste dolor non tangat R. V. Scit enim bene qualis fuerim, quomodo vixerim, laus ergo Deo, quod pro commissis peccatis eodem in loco me puniat, quæ pœna (si eo nomine digna est appellari) loco ineffabilis gratiæ à Deo est recipienda. In perferendis omnibus quæ mihi accidūt, adeo mirabiliter Dominus Deus me sustentat, vt nunquam tristis extiterim, imo verò inuictum animum semper prætulerim, pro quo dono dilecto Iesu, qui me in Societatem suam vocauit, pares gratias referre non valeo. Hæc ille. Ex his calamitatibus, tandem Dei benignitate, ipsemet die sacro S. Thomæ, valedictione quam carmine Rithmico conscripserat, ipsi nobili & omnibus eius domesticis ad valuas synagogæ relicta, fuga euasit: compedibus secum acceptis, quos duobus ante diebus, limam sibi subministrante quodam aurifabro, contriuerat: & rationem cur illos secum acciperet, in scripto relicto Nobili illi reddidit, quod videlicet eos sibi ab eo dono datos, non dubitaret: quanquam potissimum illam ob causam eos acceperat, ne ex ijs lima dissectis, aurifex qui limam subministrarat, deprehenderetur. Dum fugeret, conciones hæreticas (quas dum in hæresi esset descripserat, & quas diu seruatas Nobili

lis

lis illi dederat, vt supra diximus) discerptas & dilaceratas per viam oppositam viæ in fuga tenendæ disseminauit, vt per illam si insequutores habuisset, fugisse existimaretur. Interim ad Parochum facti conscium, & Societatis nostræ amicum, duobus milliaribus ab oppido ex quo fugiebat distantē, noctu peruenit, à quo humanissime exceptus, cibo & calore recreatus, eques cum ductore ad pagum Nouitiatus Stempociensem dimissus est. Vnde sequenti die lætus & incolumis ad Nouitium peruenit. Eum in vinculis cōflictum Illustrissimus Palatinus Siradiensis quinquaginta militum manu liberare iam constituerat. Alius idem vir perillustris, rebus quibusdam non parui momenti impio Nobili oblati, redimere cupiebat. Sed & Superiores sub idem tempus certum hominem proposita mercede destinabant, qui eum vinculis solutum nobis restitueret, nam litibus cū illo Nobili agere, præsertim sub hoc tempus, quo in hoc Regno omnia erāt perturbata, non expediebat. Benignissimus tñ Deus his pijs licet variorum conatibus non admissis, ipse eum liberare voluit, vt totum ei acceptum referremus. Et hæc de isto tirone, cuius vocationem Dominus ita voluit probare.

Alius à prima ætate ad Societatem se vocari sentiens, prauorum consortio illos diuinos motus ferè in se extinxerat, vnde instabilis iam ad litteras, iam ad aulam animum applicuerat, & aula iterum relicta litteras repetebat. In locis varijs, nempe Cracouia, Olomucij, Vienna, Grecij; vbi tandem non nihil substitit, & non pœnitendum in litteris profectum est assecutus. Ibidem aggressus spiritualia nostræ

Aræ Societatis exercitia, plurimis quæ illi Religio-
nis statum persuadebât, inordinatum parentum a-
morem ac vehementiores carnis molestias oppo-
nebat. Tandem posita tēpestare, & serenitate red-
dita, qua diutius euocanti Numini oblectatus est,
& feruentius in Societate iam positus, solidarum
virtutum studium est complexus.

Non parum præterea deuotionis & consolatio-
nis attulit omnibus tironibus, & ijs qui aderant ve-
teranis, solennis reliquiarum B. Aloysij Gonzagæ,
& B. Stanislai Kostlia ad Sacellum B. Matthiæ Apo-
stoli, quod in Domo Probationis est, translatio, o-
ctaua Martij celebrata. Cui tamen soli nostri ade-
rant, & foribus sacelli clausis, tota illa solennitas
peragebatur, accedentibus ad sacrum epulum om-
nibus tironibus, & per exhortationem vnius Patris
ad res similes imitatione exprimendas excitatis.

COLLEGIVM POSNANIENSE.

Numeravit hoc anni decursu Collegium perso-
nas 64. vt initio diximus. Ex ijs P. Hieronymus
Stephanorolski ad Cōgregationem Prouincialem
Vilnam in Lituaniam profectus, ob itineris mole-
stias in febrim incidens, ob eadem vietus in super-
nam congregationem, vt speramus, locum suum
transtulit.

Philosophiam quadriennio, sacram scripturam
biennio, Theologiam Scholasticam quinquennio,
cum magna eruditionis laude, & singulari in de-
fendēdo dexteritate professus est. Et licet talis tan-
tusque esset, casuum tamen lectionem, quietem a-
uersatus à Superiore in sequentem annum, si per
vitant

vitam licuisset, impetrauerat. Zelum ipse litterarum ad R. P. N. testante quibus Indicam missionem postulauit. Nec vero domi languidior: nam ex penitentibus, non tam multis quam paucis, optime eius directione in via Domini procedentibus, colligere id erat. Pesti tempore duobus annis, non sine deuotionis peculiaris gustu, nauum Catechistam rusticorum egit, hocque si quando in missione versatus est, semper obseruauit.

Huc spectat labor in exscribendis epistolis S. Bernardi contemptum mundi inducentibus, pulchro quem habuit caractere, quas ijs adolescentibus quos ad diuinos satus prognerandos aptos iudicabat, impertiebat, quibus hoc consequebatur, ut non pauci Societatis nostrae aliorumque Religiosorum institutum complecterentur. Colloquia illi super mensa secularium, de rebus ad spiritum pertinentibus fuere, tum vero que conciliandis Societati maleuolis, ignarisque rerum nostrarum instituendis cura potissima. In recreationibus domesticis, Fratribus Coadiutoribus fortitudinem patientiamque in laboribus strenue perferendis, futurae felicitatis premio condiebat. Haereticorum hostis acerrimus e libris Polonico idiomate editis internoscitur. Nec vero circa se remissus, quod liber manuscriptus ab ingressu Religionis piarum illustrationum fructuumque orationum indicat, asylum hoc illi fuit in spiritus ariditate, & incertium ad maiorem alacritatem in uertate consolationis. Charitate praestans erga valetudinarios, dum lectos sternere, & alia officia exhibere pro commoditate non detrectauit. Obseruatum in eo argumentum humilis submissiq;
anmi

animi non exile, quando veniam ab inferioribus, si quæ offensaintersessisset, precibus euincebat. Absolutis cursus Philosophici prælectionib⁹, Cracouiã tertium annum probationis facturus venerat, cum aduentus ipsius fama excitati Patres Dominicani & Academici salutatum illum, rogatumque vt actus publici celebritatem oppugnatione thesium adornaret, conuenerunt. Vocatus itaque per ianitorem ad portam, è culina veste attrita, sordidaq; indutus venit, quibus post multa se non ad disputandum, sed ad discendam humilitatem missum esse attestatus est. Sicque bene contentos à se dimisit. Mirum est quàm Cracouiensem Academiam ædificationis odore impleuerit. In summa, desiderium sui, non apud incolas solum, sed etiam apud Nobiles relictum, quantus fuerit abundè ostendit. Equidem vna grauis matrona, pro more patrio ad eius animam iuuandam, agapen lautam pauperibus dedit, centum & amplius Missarum Sacrificijs adiunctis. Non defuit & alterius officium, quæ per multum temporis Missas defunctorum à seculari Sacerdote impetrauit.

Iniquæ hæreticorum calumniæ, non mediocriter quietem domus, existimationisq; integritatem hoc anno non tantum labefactare, sed etiam expugnare attentarunt; at irritò conatu maiori labore, maxima verò sua infamia. Exusta etenim synagoga Lutheranorum nocte concubia diei Cœnæ Domini, ab actis excubitoribus ab hominibus, ob habitum ementitum peregrinum ignotis. Nostri mox autores facti cum studiosis consilio planè temerario pronunciantur, proinde nõ modicum, hoc præsertim

tim tempore, quo voluntates Nobilium maximè
 inter se dissidebant, hæreticiq; nouis rebus stude-
 bant, & omnes ferè contra nos status insurgabant,
 perhorrescebamus calamitatem, & eo magis quod
 pro Comitij res exaggerari cœpta ab hæreticis &
 Pseudopolicis. Res certè triste quidpiam porten-
 debat, verum à P. Rectore litteris ad R. P. Prouincia-
 lem datis, Regique & alijs Senatoribus ostensis, quæ
 modum conficti facinoris, & allitæ perperam in-
 famiæ explicabant, effectum est, vt Regia authorita-
 te, & procerum fauore, furor, vesanaque rabies vt-
 cunque coercita deferbuerit. Instantibus tñ Secta-
 rij apud Regiam Maiestatē, ne eam iniuriā suæ pro-
 fessione infligi impunè pateretur: neue omnino Rex
 dissimulatione tantū cum sui nominis inuidia pro-
 bare videretur, iudices qui rem dispicerent destina-
 uit, vtq; in Principes harū turbarum, pœna animad-
 uerent, potestatem fecit. Cumq; plurimi & varij in
 iudicium vocarentur, mirum fuit, quod nostri atq;
 studiosi, qui tamen initio classicum exustioni ceci-
 misse propalam iactabantur, tunc alto silentio pres-
 si sint. Accidit hic diuini præsidij tutelæque suo-
 rum non leuè indicium. Nam ex duobus acerrimis
 falsitatis sectatoribus, ad hoc iudicium cum alijs
 deputatis, in quibus omnis spes Lutheranorum
 vindictæ consequendæ recumbebat, vnus è nobili-
 tatis ordine inter præcipuos non vltimus, gremio S.
 Matris Ecclesiæ ciurato errore, & perfidia damna-
 ta, restitutus est, qui tanto magis fraudulentas ma-
 chinationes illorum confudit, quo firmiter in eo sug-
 infaniæ fundamentū stabiliuerant, ob prudentiam
 qua pollebat, & praxim oim transigendorū ex voto,
 quam

quam tenebat non mediocrem. Adiuuit eius con-
 uersionem plurimum morbus, quo grauius peri-
 clitabatur. Post multa ergo cum autorem excitati
 incendij, omni humana diligentia adhibita igno-
 rarent, vno publice caso qui spectator suspensionem
 incurrerat, damnum pudore consequenti termina-
 re debuerunt. Addendum hoc tamen, quod Ca-
 tholicorum vicinorum nullo damno incendium
 sopitum sit. Et quoniam Pascha celebrandum fue-
 rat, quo sue prædicationis Pseudoeuangelicæ & de-
 uotioni magis satisfieret, cælo aperto, non sine ple-
 beculæ sarcasmiss & popismatibus, solennitatem e-
 xegerunt.

Singularis etiã cœlestis patrociniij cura circa nos
 apparit in eo, quod dum Nobilitatis ordines fere
 omnes contra nos, non ex nobis odij causa, aut ma-
 leuolentiæ suscitata insurgebant, nihilq; aliud quam
 expulsionem ex toto Regno acriter perurgebant;
 vnus ex ijs singulari pietate & Religione motus,
 rerum nostrarum vitæque penitus ignarus, ruri suo
 quoad malum pestis extingueretur, ad habitandum
 aulam concessit, neglectis proprijs angustijs. Om-
 nia hic nobis peruia, nihil clausum, quin & animus
 ipse quem æstimare, non videre poteramus, plenus
 officiorum apertus. Magno suam felicitatem æsti-
 mabat, quod tot seruos Dei domi suæ habere po-
 tuerit; ædificabat illum plurimum animorum licet
 diuersarum nationum summa coniunctio, tum ve-
 ro regularis disciplina & modestia, adeo vt nostram
 Angelicam vitam alijs etiam vicinis Nobilibus per-
 suadere studuerit. Optima sane data occasio nobis
 parum fauentium conciliandorum, vt colligere ex

certis à liberalitate profectis iudicijs potuimus. Locus hic (Prhybinæ nomen est) in finibus Silesiæ situs, olim Catholica Religione sacer. Verum postq̃ ut fit à vicinis malis virus Lutheranae perfidiæ hausisset, profanatus est, quo factū ut syluescente agro quondam Euangelico, ob inopiam Sacerdotū Catholicorum, spinæ & Zizania opera ministrorum diaboli consita, sementem optimam extinxerint. Hòc itaq; acrius sese opera exercuit nostrorū, quò hæreticæ rubigini abstergendæ erat incumbendum enixius. Nec vano temporis aut laboris dispendio. Nam in primis ea in ipso loci domino eiusq; coniuge (licet Catholici semper fuerint) vitæ secularis in spiritualem cōmutatio subsequuta, ut ex frequentē vsu orationis & Sacramētorum, interna consolatione delibuti, in aceruandis virtutibus obuias difficultates victores facile proterant. Præter concionē Polonicam vnā, & Germanicā aliam, duplici quoq; idiomate doctrina Christiana rudib⁹ maiori, quam angustia oratorij paterentur, cōcursu proposita explicataque est. Natalitia festa non absimili spiritus feruore transacta.

Amplus alius labori campus oblatus est, qui præter septa monasterij, Prometensis oppidi incolas, ad vicinos quoque pagos quatuordecim sese extendit. Hic itaque in primis custodia clausuraq; melior procurata, abusu mulierum in perambulando sublato. Reuerendissimus Abbas ad alia beneuolentiæ argumenta confessionem publicam in templo vni ex nostris addidit, hocque ut fratres religiosi imitarentur, persuasit, ad ostium Capituli, quoad omnes absoluerentur, expectando.

COL-

COLLEGIUM CALISSIENSE.

Reditus nostrorum in fine Mensis Ianuarij ex dispersione ob pestem superiori anno grassantem, gratissimus fuit ciuitati, nostris tamen minus tutus: pestis enim quæ sedata omnino videbatur, iterum aliquot capita prostrauit: amouit tamen Deus omnne periculum à nostris, siquidem hortatu nostrorum Magistratus diligentiam adhibuit in perpurgandis, domibus rebusque infectorum. Clausa adhuc erant templa alia ciuitatis, cum venissemus propter, sepulturam tumulosque cadauerum ex contagione. Quare in templo nostro institutæ & habitæ conciones cum magna auiditate audientium, quam ex diuini verbi fame diuturna conceperant. Communis vox erat, ciuitatem, templa, pietatem reliquasque res spirituales, ob nostrorum reditum reuiuixisse. Prima Dominica Quadragesimæ Scholæ aperte, intraque breue tempus ad sexcenti discipuli numerati.

Porro vt ab initio huius anni nos, nostrasque Scholas, diuina bonitas tutata est; ita & toto autumno, quando iam octingenti discipuli conueuerant. Nā cum rursus pestilentia aliquot domus occupasset, eadem & Studiosos aliquos in ijs commorantes non præterijt. Vnus ex illis cum à Magistratu clausus domi retineretur, nec signa pestis ad certum tempus apparerēt, liber tandē dimissus fuit. Ergo laetus sequenti die ad Scholas properat, sed tunc casu manente Patre Præfecto in Collegij ianua

nua, ingressu scholarum prohibetur. Deo procul dubio suggerente, qui etiam illi statim iniunxit, ut domum sese quamprimum ad parentes conferret, scholis tantisper relictis. Paret ille nonnihil inuitus, & ecce duo miliaria progressus in itinere peste extinguitur, quæ scholas omnes nullo negotio inuasisset, si iuueni eas frequentare permisissum fuisset. Alter ex alio hospitio pariter pestilenti, de quo nec Magistratui, nec nostris constabat, periculosior fuit; nam peste correptus scholas adibat, tertioque tantum ante obitum die eas reliquerat, sed Deo protegente nulli inde studiosorum periculum creatum, licet omnes morte inopinata consternati fuerint, & nonnulli ad certum tempus scholas reliquerint.

Ex Sodalibus ciuicis vnus oppidum hereticum pijs persuasionibus ad confessionem pertraxit. Alter conuictijs inter se agentes, per vilitatis B. Virginis diem, & patronum, quem illi fors illo mense obtulerat, obsecrans composuit, & ut sacra exomologesi peccata deleret, persuasit. Sanctissimū Sacramentū ad infirmos deferentes, pulchro ordine, multos a sua congregatione ante alienos, ita permouerunt, ut ad eandem quamprimum admitti expeterent. Inusitatam in hac ciuitate supplicationem, pro Regni tranquillitate, ad ædē B. Virginis in pago Dembitam, plusquam vno miliari Polonico distantem instituerant. Ibant primo oēs scholæ orantes & caritātes, prælata effigie Christi ex Cruce pendētis, & sequebatur deinde minor studiosorū cōgregatio, ante quam effigies B. Virg in parua sede locata, vndiq; sericis circūducta, a quatuor pueris ornatis ferebatur.

tur. Tum maior Sodalitas eiusdem Dei Matris, cui
 vnus ex Sodalibus deauratam & altissimam Christi
 Crucem cum insignib⁹ passionis præferbat, quam
 iuuenes quatuor faces gestantes cingebant. Ultimo
 ciuiũ sodalitiũ procedebat, ante quod, veluti quæ-
 dam Arca, Imagibus Christi & B. Virg. vndiq; col-
 lucens portabatur, expanso supra eam velo dama-
 sceno, quod latissimè explicatum duo tenebant.
 Deniq; Clerus cum populo toti⁹ ciuitatis ibat, qui-
 bus Christus è Cruce pendens obiectus. Ibant verò
 summo cum silentio, & cum oratione continua in
 tanta multitudine, instar Religiosorum modestissi-
 morum. Vbi ventum ad locum, sacra tum in tēplo,
 tum in cœmiterio, ob ingentem populum peracta,
 concio instituta, Litanix decantata, ceteraque de
 Christo & B. Virgine orationes recitate. Postquã in
 loco duabus horis deuotioni vacatum, redire cœ-
 perunt domum: eodem quo venerant modo, & ie-
 iuni tertia post meridiẽ hora, cum sexta mane exi-
 uissent, ad templum nostrum descendentes, gratijs
 Deo persolutis finem supplicationi fecerunt, ac do-
 mos proprias reperierunt. Missi ex Auditoribus ex-
 ternis hoc anno ad Tirocinia Societatis nostræ de-
 cem, ex quib⁹ 4. Philosophi, reliqui Rhetores: Do-
 mi nostræ spiritualibus commentationibus eruditi
 vñdecim, vbi & multi desiderium cõstans Religio-
 nis suscipiendæ conceperunt, & in posterum modũ
 bene orandi & meditãdi, singulis diebus dicerũt.
 Ex hæresi extracti 36. Nec defuerũt molestiæ, qbus
 Dñs nostrum hoc Collegium visitauit, tũ ob limites
 hortulanorum nostrorum per quosdam ciues di-
 sturbatos, tum ob nostros studiosos Notarios publi-

cos vulnerantes, tum ob nonnulla alia. Sed illud hac in re accidit acerbius. Magister noster discipulum vagum ipsemet ad hospitium pergens ad scholas adducere tentat. Ille aduētum Præceptoris subodoratus, scloperum onerat, & in nostrum dum ianuam hospitij aperit, exonerat, brachiumque dextrum in partem vtramque globo trajcit. Omnis iuueni audaci culpa cōdonata, pacificeq; à scholis dimissus est. Huc spectant Prælati Gnesnenses à Capitulo milsi, Bursæ Karnkouiana regimen tollere à nobis hoc anno volentes, putantq; hac in re nos officiles futuros. Verū cum nostros sine cūctatione id onus deponere velle aduertirent, & illud tantum obnixè rogare, ne iterum illud imponerent, obnixè petentes, vt in eo permaneremus, discesserunt.

Nec illud videtur omittendū. Liber Patris Pladi de bono status Religiosi, in hoc Collegio per vnum est nostris in Polonica Linguam cōuersus, & hic Carolij impressus, multarum Religiosarum familiarum desiderio satisfecit. Domus etiam pro pauperibus studiosis liberalitate vnus Virginis empta, nō paucos alit pauperes, magno & illorum & aliorum emolumento.

COLLEGIVM LVBLINENSE.

A Cerba totius Regni procella nostros Lublinenses speciali quadam ratione hoc anno ditrexauit, ob milites sub hac ciuitate conuentus suos celebrantes. Constans tamen & erectus in tanta rerū dimicatione omnib; animus, precum vs; frequēs, ac afflictionū voluntariarū angustia rebus nostris accisis fortiter tolerat. Adeo quippe prædialia p̄ hospitium militū exhausta, vt nisi multa quæ prudē-

prudenciam raptorum effugerent, asportata ante fuissent, vix aliquid nobis superfuisset. Alebantur in proximo prædiolo ferocissimi, hostiliterque à nobis dissidentis viri militares cepiæ, quæ in omnia obuia inuolabant & spoliabant. Domui nostræ sæpe multi male ominabantur, dum vel agmina militariter instructa per campum Collegio vicinū procederent, vel à conuentu, quem in altera ciuitatis parte agebant, redirent, & omninò nisi ab Illustribus viris tempori subuentum fuisset, nulla vis periculo nos exemisset, quanquã diuino potissimum præsidio tunc nostri armare sese contendebant, in sacello domestico exposita sacra hostia, imminenti pericula deprecâtes, & Beato Stanislao Kostka propugnatore apud Deū vtentes. Dilapsi demum Proceres, nulla quidem re tum constituta, præter conuentum ad Sêdomiriam toti Regno indictum: cuius causa, dum belli vires ad armandam audaciam comparantur, milites quinquageni supra centenos in prædijs nostris statiuâ delegerunt. Sex hebdomadis re frumentaria cum reliquo comœatu sustentati, carpentibus interim bona alijs incerti stipendij militibus. Quare & contentionum alienissimo tempore, & detrimentorū affatim fuit. Stimulabat egentiores milites depositæ apud nos innumerabilis pecuniæ opinio; iactare passim omnes, templi supellectilem immensi ponderis asseruatam, regium thesaurum defossum, domesticum æs in fornices abditum, effecissetq; falsa suspicio non parum mali, nisi dispositorum in superiore templo bellicorum tormentorum, conscriptiq; militis deterruisset inanis opinio: nec defuerunt, qui palam experiendi causa venirent, qui ve sua nomina ad mi-

litiam nobis darent, si vellemus. Si quando porro digredi extra domum contigit, conuictis plerumq; obuiorum excepiti sumus, & nonnulli domo euocati cum contumelia dimissi, ob hanc causam domi nos continere aliquot mensibus debuimus, proximis tamen, quantum iniquitas temporum patiebatur, non defuimus. Hæretica labe infecti septemdecim reconciliati, quorum vnus Arianis parentibus procreatus, ac in ea peste educatus, cum ambigeret, æternè salutaribus tinctus aquis nec nè (quadragenario enim maior erat) illam baptisimi conditionem, quæ in tali casu conceditur, acceptauit. Fœmina proposito præmio ac dote, & splendidi matrimonij illecebra, ad Caluini errores, à Iudæorum perfidia inducta, postquam Patronam suam inopinata mors oppressit, ad Romanam fidem se contulit. A Græcorum pertinaci schismate ad pacem Ecclesiæ semel reducti. Sacramentorum vsus mirè in modum increbuit, indigenis loci miratibus, & gratulatibus.

Vocatio adolescentis ad Bernardinorum sacram familiam insignis fuit, nec miraculo caruit, nam offerente Missæ sacrificium Sacerdote, attollenteque Sanctissimum panem, Monachus S. Francisci habitu supra hostiam illi apparuit, tam diu que persistit, donec ea reponeretur in altare. Conspecto ergo iuuenis ille Monacho, recurrit ad quendam Magnificum, qui propè aderat, percūctaturus videretne visum illud diuinitus ostensum; cum ille responderet nullam huiusmodi speciem sibi oblatam esse intellexit à Deo vitæ genus Religiosum, in S. Francisci familia inchoandum sibi inspiratum. Quare potestatem incundæ Religionis constanter petiit & expe-

expectat. Ad sacrosalidarum Religionum Ordines
sex se contulerunt, vnus ad nostram Societatem.

Inuentus reiliteraria dedita ingenio ac virtute
pariter excellit. Exhibiti ab ea Dialogi cū laude pri-
uatim. Publice vero inductus B. Stanislaus Kostka
mundo renuncians, in scenam cultu & apparatu
splendidissimam, Auditorumque nobilitate & fre-
quentia imprimis illustrem, quam mira omnium se-
cuta est approbatio. Præcesserat paucos ante dies
laudatio eiusdem, cum cantu & symphonia puero-
rum genere, forma, studio præcellentissimorum,
acclamationibus. Orator conscensa pergula illustra
Diui facinora Auditorib⁹ non solum oratione pro-
posuit, sed etiam libellos de eiusdem B. laudibus
typis mandatos distribuit, in quos trecenti ante ab
eo erant collati floreni, carminum etiam affixio de
eodem Beato palam in templo data varijs picturis
elegans. Nec B. Aloysius meritis caruit honoribus,
cuius laudes Auditore frequente relata, oratione
post prælo subiecta, & Supremo Regni Marsalco,
iam pridem in familiam Gonzagarum ascito, dedi-
cata. Cuius viri quoniam mentio incidit, non abs-
te erit publicum eiusdem hic interere testimonium,
quo morbum miraculosè per preces Beati Aloysij à
se remotum, iureiurando interposito testare volu-
it. Eius autem verba hæc sequuntur.

In nomine Domini Amen. Vniuersis & singulis
quorum scire interest, per hoc publicū instrumen-
tum manifestum volumus. Quomodo Anno à Na-
tiuitate Domini sexcentesimo sexto, indictione
Romana quarta, Pontificatus Sanctissimi D.N.D.
Pauli Diuina prouidentia Papæ quinti, die vero vn-

decimo mensis Februarij, Sabbatho hora tertia pomeridiana, in medio horologio Cracouiae Metro-
 poli Regni Poloniae, in curia Illustrissimi Domini
 Sigismudi Myschorolski Gonzage, Marchionis de
 Miron, Supremi Regni Poloniae Marsalci, coram Re-
 uerendissimo Domino Paulo Dembski Dei & Apo-
 stolicæ Sedis gratia Episcopo Laodicensi, Suffragane-
 o, Canonico, Vicario in spiritualibus, & Officiali
 Generali Cracouienfi, in mei Notarij publici, ac
 testium infra scriptorum ad hunc actum specialiter
 vocatorum & rogatorum, presentia, personaliter
 constitutus prædictus Illustrissimus Regni Polo-
 niæ Marsalcus, & ad instantiam admodum Reue-
 rendi Patris Decij Striuerij Prouincialis Societatis
 IESV in Regno Poloniæ legitime ad perhibendum
 testimonium veritati, ad futuram rei memoriam
 inuitatus, viua vocis oraculo, beneficium quod per
 inuocationem B. Aloyfij Gonzage Societatis IESV
 à diuina maiestate obtinuit, suo iuramento coram
 Reuerendissimo supra nominato Suffraganeo, &
 Officiali Cracouienfi, & alijs hisce conceptis verbis
 luculenter confessus est. Anno Domini millesimo
 sexcentesimo quinto. Cum essem à Serenissimo
 Poloniae Rege Domino meo Clementissimo, nun-
 tius in Carinthiâ designatus, in ipso itinere die de-
 cima Octobris, in oppido Bohemiæ Budroas, primo
 mane Sacro Missæ sacrificio assistentem, quidam re-
 pète insolitus dolor inuasit, ipsis medicis inexper-
 tus, qui & in lectum me prostravit. Proxima nocte
 media dum dolor somnum excuteret, venit in me-
 moriam, quoddam scriptum, quod in transitu Pra-
 gæ ab Illustrissimo Domino Guilhelmo de Sancto
 Cle-

Clemente Regis Hispaniarum oratore penes Cæsaream Maiestatem degente, acceperam; in quo Beati Aloysii Gōzagæ Societatis I E S V nonnulla sanctitatis testimonia continebantur. Collegi me non nihil legendo, & imaginem Beati impicissam, ipsiusque merita contemplando, auxilium ipsius implorare cœpi. Res miræ! sopor repente membra occupat, & ad horas aliquot diurnæ lucis protractus, ita dolorem sustulit, vt experrectus Deo & Beato gratiis actis, perfectè sanus iter susceptū prosequer. De quibus omnibus præfatis admodum R. Pater Decius Striucrius Prouincialis Societatis I E S V per Poloniam, petijt à me Notario publico sibi instrumentum seu instrumenta vnum aut plura confici aut conscribi, prout confeci & conscripsi rogatus & multoties requisitus, præsentibus Venerabilibus & Nobilibus admodum Reuerendis D. Stanislao Skarfferoski Canonico Cracouiensi. Stanislao Radzinski Societatis I E S V Presbytero, & alijs testibus vocatis, & ad præmissa rogatis. Huc vsque testimonium recuperatæ per preces Beati Aloysij valetudinis.

Domesticæ res in tanta militum deprædatione non caruit pecuniario auxilio. Data enim tria millia florenorū magno domui ad exoluenda debita commo fuerunt, diuina videlicet prouidētia in rebus perditis prospiciente. Bibliothecæ insuper accessio facta, libertalitate Magnifici D. Ioānis Konioeposki Iudicis Terrestris Lublinēsis, qui moriturus libros suos nobis testamento legauit, sexcentis florenis æstimatos. Cōtrouerſiæ inter nos & D. Præpositum templi nostri oppidani, cōditionibus optimis compo-

posita. Fundus quidam perpetua certaminum ac certidum seges limitibus circumductus, in quo cum ducentis prope annis perpetua esset contentio, neutraque pars haberet exploratum, ad quam pertineret, ac nulla monumenta superessent, iurgia sunt uniuersa deposita, distracto in duas partes agro, quarum una nobis addicta, altera concessa aduersarijs.

COLLEGIVM IAROSLA-
uiense.

Rediti sunt Ecclesie Catholice 8. inter quos ab haereticis 19. defecerunt, ab schismaticis totidem. Per multi in ijs erant annorum 60. alij quinquagesimum attingebant. Certè è schismaticorum numero egregie foemina quaedam probavit constantiam; ubi enim semel Catholicorum institutum arripuit, nè verborum quidem asperitate, aut munerum amplitudine, deijci de proposito potuit. Externarum nationum duo eiurarunt suos errores. Prior Anglus erat miles strenuus, posterior Turca annorum 30. Hic captus ad Budam Dominoque sectae Anabaptistarum traditus, cum ad baptismi ritus Anabaptistici tum precibus, tum pollicitationibus (aiebat enim fore ut in haeridem suorum bonorum eum adoptaret, si sibi morem gereret) sollicitaretur, fortiter restitit, adiciens, sibi quidem Religionem Catholicam cordi esse, sed non Anabaptisticam, proinde si illi sectae adheresceret, non secus se facturum, ac si è profundo ita emergeret coeno, ut profundiori se immergeret lacuna. Postmodum Domino Anabaptista relicto, ad Catholicum se contulit, qui postquam quadriennio constantiae hominis periculum

culum fecisset, cum desiderium sacri lauacri indies
 crescere & augeri in eo cerneret, voti compotem
 fecit. Euocat itaque vnum e nostris ex Collegio, qui
 Turcæ baptismum conferat, renuebat noster, quod id
 munus Parochi esset, verum vicit Magnifici volun-
 tas, qui vnâ cū vxore Turcā de sacro fonte letauit,
 præmissa à nostro, prout res exigebat, de Sacramen-
 to Baptismatis concione. Vbi mensæ accubuerunt,
 nouum Christi athletam, in capite collocat ipse Do-
 minus, illud adiiciens, hospiti Regi meritò hunc ho-
 spitem, qui Christo hodie natus est, esse præfere-
 dum. Eodem sacro lauacro pueri septem tincti in
 locis hæresi infectis, quibus accessit octauus, qui A-
 rianum professus erat, annos iam 30. natus

Res quædam casu quidem, non tñ sine quorun-
 dam ædificatione duobus nostris extra Collegiū ac-
 cidit. Dederant ij lineas vestes ad lauandum, easq; la-
 ceras, paupertas celari non potuit, tota id ciuitate
 percrebuit, Societatis homines sic vestiri, quæ res
 multis admirationi fuit, atque eo magis attonitos
 reddidit, dum postridie multæ oblata, modestiæ
 ac ædificationis causa, pauca solum essent susceptæ.
 Eiusdem generis est aliud. Nobilis quidam non
 postremæ conditionis, pessimè de Societate nostra
 periuasus, sinistram de nostris opinionem deposu-
 it, dum nostros videret feria quinta maiori pedes
 pauperum ablaere ac exosculari: complures pri-
 marios viros exemplo nostrorum ductos, hoc idem
 facitare: imò quendam erga pauperes Christi ac-
 censum amore, coegisse nostros, vt illarum Cari-
 moniarum ritus, fascijs lineis auro sericoque depic-
 tis, præcincti perageret: similibus linteis pedes ab-

sterge.

stergerent: subito prorumpit in lachrimas, se indignam bono homine de Societate opinionem habuisse profiteretur, velle se omnem subire satisfactionem promittit, errorem suum omnibus palam facere vult, quod peccasset, nisi á nostris prohibitus fuisset. Res hæc multum potuit ad conciliandum infensum animum, cum animaduertere, nostros in tantum suorum aduersariorum parcere famæ, vt propriæ subire iacturâ malint, quam pati vt aliquid de aliorum apud homines existimatione decedat.

B. Stanislaus Kostka quantis apud Deum meritis esset, vno altero vè exemplo patuit. Adolescens quidam è Sodalitate B. Virg. eo die globo bombardæ traiectus, quo solitas ad Sanctissimâ Virginem fundere preces propter occupationes Scholasticas intermiserat, acribus ex vulnere premebatur doloribus, in quibus & in ipsa euulsione ossium à chirurgo facta, cum nomen B. Stanislai inuocasset, spemque totam recuperandæ valetudinis in ipso fixisset, subito vim morbi remisisse, ac domum se perfectæ sanitati restitutum esse affirmavit. Senserunt & alij duo, nō se frustra preces ad Beatum fuisse, quorum alter aquæ haustu, quæ reliquiam B. Stanislai abluerat, ex ardentissima febre conualuit; alter dum se facturum recepisset, vt præcipuo culto B. Stanislaum coleret, grauibus tentationibus liberatus fuit.

Aucta est nonnullis templi nostri supellex donarijs. Illustrissima Ducissa thecam argenteam gemmis lapidibusque pretiosis distinctam, & centum sexaginta florenis æstimatam, ad includendum B. Stanis-

Stanislai Kostka reliquias donauit. Velum item pensile duplex, alterum in vsum aræ maximæ, auro argentoque intertextum filo, sexaginta supra centum florenis constans, alterum quod à lateribus ferculi quo Sanctissimum Sacramentum populo exhibetur, fluat, quadraginta aureis æstimatum. Alij pij homines varias elemosynas tum in rebus, tum in pecunijs Collegio contulerunt, quæ ad sexcétos viginti florenos creuerunt. Ex altera verò parte non deerat varia patiendi materia, ob motus in Regno excitatos, qui id agere videbantur, vt & statum Reipublicæ funditus euerterent, & Societati nostræ incommodarét vel maximè. Militi per summam licentiam omnia debebant esse ad diripiendum peruia, horrea, prædia, tota demum supellex domestica; certè cum magna bonorum nostrorum iactura, miles aliquoties sua in nostris pagis fixit tentoria, damnaq; ea suscepimus, quæ vix sexcétis florenis æstimarentur, & præter milites pecora ac alia id genus diripientes, accesserat etiam atrox lues, qua pecudes extinctæ, ducentorum quinquaginta florenorum æstimationem æquarunt. Quidam atrox militum Præfectus, cum frequenter in factione hæretica Ducem egisset, & infestum Catholicorum hostem se præbuisset, hoc vel maximè anno in Spirituales omnes vires suum exeruit, & à Collegio nostro primam occæpit rapinam; prædium enim nostrum sic diripuit, vt omnia pecora abegerit, externorum militum manu sub vesperam, clam eius rei gratia, submissa. Non pepercit supellectili, cibarijs & cæteris huiusmodi, quibus famelicus miles indigere solet, factricem nostram vsque

adeo

adeo male acceperunt milites eius, vt semi necem
 fauciamque reliquerint, famulos in vincula conie-
 cerint, ab ijs curiosius perquisierint, num P. Procu-
 rator alicubi lateret, ex eius enim tergo se cingula
 velle incidere iactitabant. Inuaserat eadem mili-
 tum cohors alterum nostrum prædium, sed cum Il-
 lustrissima Ducissa suos contra eam milites expedi-
 uisset, illico ex prædio statiuam summouit. Præfectus
 horum rapacium militum cum passim diaboli no-
 mine conuenienti factis suis nuncuparetur, & om-
 nes eo nomine potissimum illum accusarent, quod
 externum militem in Regnum introduxisset, vo-
 lens aliquam sui in nos furoris prætereundam causam,
 hoc vtrumque in illum iactatū, à nobis profectum
 aiebat. Erat sane cur nostris rebus metueremus, si
 penes turbulentos victoria stetit. Egimus quod
 ad diuini nuntius iram tali tempore placandam fa-
 cere videbatur: præter orationē quadraginta ho-
 rarum crebrius institutam, singulis diebus festis,
 exposito Sanctissimo Sacramento diurna durabat
 oratio, quæ concione & voluntaria pluriū diuerbe-
 ratione communiter claudebatur. Annuit diuina
 bonitas precibus, cum ij tumultus præter spem om-
 nium sine sanguinis effusione fuissent sedati. Quod
 vbi certis nuncijs significatum fuisset, publica sup-
 plicatio in gratiarum actionem indicta, ad ardem De-
 Virgini sacram in campis extra ciuitatem sitā. Eam
 Illustrissima Ducissa cum omnibus suis subsecuta,
 magno deuotionis sensu, præcedentibus omnibus
 nostris studiosis. Ad templum postquam ventum
 fuisset, vespere, quibus Deus in nos nostramque
 patriam tam beneficus, collaudaretur, de-
 cantā-

cantatæ, concioque in eum finem habita.

In reditu è conuentu Nobilium præter Episcopum Kijouiensem, qui sacro Missæ officio in templo nostro peracto, familiarissimè & humanissimè multis de rebus contulit nobiscum; & Illustrissimum D. Castellanum Cracouiensem, Ostrouiensem Ducem, qui à studiosa iuuentute salutatus est; diuiterat ad nos Illustrissimus D. Adamus Stadniski Castellanus Calissiensis, Capitaneus Præmisliensis, homo de nostri Ordinis hominibus optime meritus, & Illustris D. Stanislaus Stadniski Castellanus Præmisliensis Societatis nostræ singularis amicus, & Collegij insignis benefactor, prioris germanus frater, redibat vterque nouis tunc dignitatibus, ob egregia in Rempublicam & Regiam Maiestatem merita, auctus. Hic cum placuisset in nostro Collegio prandium sumere, tertium iuuarunt secum magni nominis hæreticum, qui in nostram prædium cohortem immiserat, vt supra dixim⁹: erat enim de eadem familia, de qua tanti nostri fautores, & in conuentu contra Regem, & consequenter contra nos fuerat. Excusabat se is primò, dicebatque metuere se, ne sibi venenum Iesuitæ propinarent, postea tamen libens acquieuit. Hospites ergo excepti nõ epulis tantum, sed etiam versibus & breui oratiuncula; multa tunc de fide & de alijs rebus perutilibus colloquia habita, & id effectum, vt hæreticus ille humanitate & beneuolentia nostrorum victus, & libellos aliquos pios legēdos à nostris dono acceptauerit, & is damna omnia per militem suum illata compensaturum pollicitus fuerit. Verum sat fuit illi promississe,

COLLEGIUM TORV.
nense.

Scholæ nostræ præterito anno inchoatæ, magis florere, & egregia incrementa sumere, magna cum admiratione cœperant. Floruissent sane illæ, nisi dæmonis & hæreticorum inuidia obstitisset. Iam ducentorum numerum studiosi nostri excefferant, & in pietate eximios progressus fecerant, per congregationem à R. P. Prouinciali hoc anno institutam. Erât in illam adscripti selecti iuuenes ultra quadraginta, qui frequenti communionè & confessione, morumque honestate alios ad pietatem alliciebant.

Hæc causâ fuit hæreticis nos magis diuexandi, & grauioribus iniurijs, quam antea affiendi, ita ut nec domi nec foris vnquam tuti fuerimus. Tota enim hæc ciuitas hæretica est, & egentiores tantum in ea Catholici quidam morantur. Itaque nos primo quidem domi in ipsa recreatione ex vicinis domibus petulantiores ancillæ & pueri lapillis, putridisque pomis ac ouis petierunt, fenestras domus & scholarum aliquoties excusserunt: foris vero iam clamoribus & scomatibus, iam lædorijs quas contra nos iaciebant, iam famosis libellis & pasquillis contra nos impressis, affixis, recitatis, nos diuexare non dubitarunt. Processionem Sanctissimi Sacramenti ipso Corporis Christi die, plateis circa forum catenis ferreis clausis, & manu armata impediuerunt; opifices ad reparandas scholas & domum denegarunt, studiosos ad tumultum & seditionem

excita-

excitarūt, familiæ suæ Catholicæ templi nostri adi-
tū interdixerūt. His tamen iniuriis non cōtenti vl-
tra perrexerūt. Hospitia nimirum nostris studiosis
denegare, falsissima quæque de nobis confingere
& in vulgus spargere, apud omnes, ac imprimis a-
pud Nobilitatem & Senatores, atque adeo apud
ipsum Serenissimum Regem, aliquoties supplicare
& vrgere cœperunt, vt Torunio quamprimum a-
moueremur. Sed cum nec Senatorum, nec ipsius
Regis Serenissimi responsa ac mandata ijs arriderēt,
multis cōsultationibus inter se cū aliis suarū partiū
hominibus habitis, & occasione arrepta ex dissidio
inter Nobilitatem, multosque Proceres ac Regem
hoc anno excitato, descenderunt tandem in eā sen-
tentiam, vt nos domo, schola, ac templo pellerent,
ijsque nobis omnibus interdicerent. Itaque sexta
Octobris citant nos intra vnam horam trina citati-
one ad prætorium. Responsum ijs est, nos ad illud
forum non pertinere, ideoque nec posse, nec debe-
re hac in re morem gerere, si quid nobiscum habe-
rent, agerent coram Reuerendissimo, cui nos hac
in re parati essemus subijcere: Quo responso ac-
cepto, sequenti die edictum calumnijs plenum ad
fores Prætorij affixerunt, eiusque exemplar nobis
per suum Secretarium domum miserunt, cuius sum-
ma erat. Quod nos violenter, & contra pacta Scho-
las & Ecclesiam Parochialem occupauerimus, quie-
tem & pacem ciuitatis turbauerimus; Magistratum
ex suggesto & publice traduxerim⁹ & priuatim: pri-
uilegia eorum violauerimus: per studiosos nostros
turbas dederimus, ac proinde ab ijs citati fuerimus.
Quoniam ferè non comparuimus, ideo totum Se-

natum & Ordines ciuitatis mandare, vt intra dies
 tres domo, schola, templo cedamus. Addiderant in
 fine sui edicti, se ad talia contra nos non odio Re-
 ligionis, sed studio pacis conseruandæ in ciuitate, ac
 suorum priuilegiorum, descendere. Huic edicto si-
 cut non debuimus, ita nec paruimus, sed mortem
 potius expectauimus. Tertio igitur post die famuli
 Reuerendissimi Episcopi Culmensis, huius loci Or-
 dinarij, ab eo ad defensionem nostram missi, in præ-
 torio protestationem fecerunt, de uio'ata iurisdic-
 ctione Reuerendissimi, ingerendo se in res Ecclesi-
 asticas, & regimē Sacerdotum, ac pœnam sibi ven-
 dicando. Idem fecit Parochus (cuius tamen cau-
 sam ciues se agere & promouere asserebāt) Respō-
 sum ad hæc distulerant ciues, ad duodecimū Octo-
 bris, promissa interim nobis securitate. Eo die adue-
 niente, miserunt per Secretarium suum responsum
 in scripto, quod nobis audientibus legit, idque per
 modum Re protestationis. Lecto responso mox Se-
 cretarius cum alijs ad Scholas properat, & eas oc-
 cupare conatus, verum quia ob vacationes eius di-
 ei occlusas repererunt, nec aperire potuerunt, re
 infecta abiire. Sequenti die, quæ fuit tertiadecima
 Octobris, summo mane veniunt quidam ex prætorio
 à Senatu missi, comitante eos ingenti plebe, & plu-
 rimis sclopetarijs, quibus totam domum nostram
 cinxerunt, plateasque vicinas repleuerunt, occlusis
 interim portis ciuitatis, ne aliqui ex Nobilibus, aut
 Catholicis suburbanis, nobis in subsidium uenirēt.
 Dum ergo porta Parocho pulsanti aperiretur, do-
 mum nostram magna vi ingrediuntur, claues iani-
 tori uolenter, nec sine man^o læsione, eripiunt, No-
 biles

biles iuvenes inde exturbant; demum vociferantur, se non inde egressuros, nisi nos cesserimus. Nos è contra cum aliquot Nobilibus, qui tunc adesse poterant (non enim ingredi permittebantur) inter quos etiam fuit vnus Regius cubicularius, totam tragædiam lachrymabundus spectans, exclamauimus, ac potestari sum^o vim nobis inferri. Interea plebs insana, quæ & templum & cœmiteriũ impleuerat, sacerdotibus celebrantibus illudere, ora in illos intorquere, mala omnia imprecari; imagines & altaria conspuere, pedibusque proculcare; mappas ex altaribus detrahere, Sacerdotes ab altari redeuntes protrudere, & in sacristia clausos insectari non desinebat. Per quatuor horas domi nostræ cum illis egimus, qui eam impleuerant, illius violentiæ atrocitatem ostendentes & inculcantes. Sed demum impetum illorum diutius sustinere nõ valètes, cedere furori coacti sumus. Cumque ad alteram domum Parochi ipso consentiente migrare vellemus, nec hoc nobis concessum est. Ideo coacti sumus Magnificum & Generosum D. Fabianum Plemiechi, insignem benefactorem nostrum (qui ob eandem causam Torunium aduenerat) rogare, vt nobis suas ædes ad tempus pro habitatione concederet, quod ipse ob iniuriam nostram lachrymabundus, non tantum libèrissimè fecit, sed & equos & currus ad res deuehendas, vtrò obtulit. Conuiuantibus igitur & potantibus illis domi nostræ (eò enim potum ac cibum pro se afferri curarant, ne inde nisi nobis pulsis descenderent) res nostras colligere atque componere cœpimus, iuuantibus nos fidelissimè studiosis Nobilibus, qui dum currus, qui-

bus res nostræ deuehebantur, comitari, & ne quid eriperetur, aut periret, custodire nō dubitat, luto, & saxis ab hæreticis petuntur, sed omnia æquissimo animo tolerant. In domū ergo Generosi Domini Plemechi nostri commigrarunt, ibique deinde quique tantū morati sunt, alijs ex R. P. Prouincialis ordinatione, postquam rem quæ acciderat cognouisset, aliō misit. Et hi quidē qui Torunij manserāt, in templo sacrarum Virginū, extra mœnia ciuitatis sito, confessionibus audiendis, concionibus & sacris faciendis occupabantur, quod vt hæretici impedirent, diebus Dominicis omnes portas ciuitatis claudebant, vnica tantum eaq; remotissima aperta, vnde nec nos, nec alij ad illud templum sine magno labore, & molestia recedere potuerunt. Interea Nobilitas Catholica vicina, ea videlicet quæ in districtu Cuiauenfi, qui Torunio adiacet, moratur, postquam tantum facinus agnouissent, Dei, Religionis, nostram & suorum librorum tam atrocem iniuriam iniquissimè ferentes, ex conuentu suo aliquos ad Torunenſes amandarunt, qui ob tantam audaciam iura vicinitatis Torunenſibus, eorum nomine denegarent, nisi nos statim restituerent. Perculit ea res aliquantulum Torunenſes, & ideo responsum in re, vt aiebant, adeo graui differentes, legatos eluserunt. Non minus etiam Serenissimus Rex de nobis sollicitus, serio cogitauit & effecit, ne ultra duos menses templo & domo nostra priuaremur. Secretarium enim suum 29. Nouemb. ad Torunenſes misit, præcipiens & mandans, vt locis nostris restitueremur. Proterui hæretici responderūt, saluis suis priuilegijs se id non posse facere, nisi prius
cum

cum alijs ciuitatibus, Gedanensi videlicet, & Elbingensi, quæ cum illis sunt confæderatæ, rem conferrent: Quod responsum licet Nuncius Regius non acceptaret, pergere tamen vltius non potuit. Noster tamen Reuerendissimus, qui tunc cum nonnullis proceribus Torunium venerat, autoritate pastoralis, inuitis & reclamantibus hæreticis, introduxit nos in primis in domũ nostram, in qua ipse hospitatus; deinde die sequenti, quæ in Dominicã primam Aduetus, & 3. Decemb. inciderat, nos Cathedram in templo cõscendere, verba ad populũ facere, sacra celebrare, & cõfessiones pœnitentiũ excipere iussit, cum oĩm Catholicorum, qui aderant summa gratulatione, & hæreticorũ obgannientiũ ac impedire conantiũ, concursu. Nihil tñ tunc sunt ausi, nisi quod vim sibi fieri, & priuilegia sua infringi clamitarent, publicè protestantes, se post discessum Reuerendissimi nostros iterũ expellere velle, quod proculdubio tecissent, nisi diuina prouidentia affuisset. Eodem enim die, dum adhuc in templo cum Reuerendissimo & alijs proceribus maneremus, allatæ à Serenissimo litteræ salui & vocant conductus, quibus Serenissimus significabat, se nos nostraque omnia in suam protectionem & defensionem recipere, seuerèque prohibebat, sub pœnis grauissimis, ne quid iniuriæ aut molestiæ nobis inferrent; mandabat præterea Magistratui Torunensi, vt eas litteras publicarent. Lati omnes tanquam de manu Domini hæc litteras excepimus, easque quinto Decembris ciuibus ad prætorium misimus. Non libenter quidem, sed tamen reuerenter eæ à Torunensibus acceptæ, & lectis illis, cum nescirent quid

agerent, stylum mutare, ac se intra limites continere debuerunt. Et publicarunt quidem eas, sed non sine nostra iniuria, scripto quodam sigillo ciuitatis munito, & conuitijs in nos pleno addito, in quo aiebant se per nostros apud Regē traductos, & nos per malam informationem saluum cōductum obtinuisse: præterea se ad Regiam Maiestatem prouocare, eique meliorem informationem dare velle, se priuilegijs suis cedere nolle. Addebant tamen in fine eiusdem scripti, veriti videlicet, ne tanquam rebelles postea iudicarentur, se à fidelitate & obedientia erga S. Regiam Maiestatem & Regnum vniuersum, ne in minimo quidem recedere velle. Et his omnibus necdum contenti, cum alijs Prusie ciuitatibus hæreticis, iam ab vno & amplius mente agunt, vt secum in nostram expulsionem conspirent, extrema volētes tentare potius, quàm nos secum habere.

Nos interim in tātis tempestatibus consueta Societatis munia obire non desimus, in concionibus, confessionibus, infirmorum visitationibus, non sine maximo afflictorum Catholicorum solatio. Nec deerat aliquis in agro sterili per Dei gratiā prouentus. Absoluti ab hæresi quindecim. Dissidia inter Nobilissimos quosdam coniuges, & nonnullos vicinos extincta.

Puella quædam Catholica, cum ab hæretico parente ad Ministri sui concionem audiendam impelleretur, maluit ei ceruicem amputandam porrigere, quam hæretici Ministri concionem audire, quo exemplo mater eius permota, hæresim etiam abiuravit. Alia Catholica hæretico inseruiens Domino, cum

cum intellexisset Iubileum in templo nostro promulgatum, petijt à Domino licentiam, templum nostrum adeundi ad consequendas indulgentias; sed cum à Domino bis repulsam pateretur, impetrauit id tertia septimana ab ipsa Domina, ea conditione, vt dum abesset domo, aliam in locum suum substitueret, quod & fecit. Porro tempore Iubilei in templo Parochiali D. Ioannis, quingenti supra duo millia confessi sunt, & communicarunt, quo tempore etiam duorum Monasteriorum sacrarum Virginum confessionibus excipiendis, aures datae sunt. Spem porro magnam in Domino habemus, & Scholas breui reducendas, & hanc tempestatem tranquillitate terminandam.

RESIDENTIA LEOPOLIENSIS.

Reddi Ecclesiae vndecim. Schismatici quatuor; Turca vnus; Iudaeus vnus; Armena vna; Haeretici quatuor; inter quos insignis fuit vnus Anabaptistae ad Ecclesiam accessio. Miles is erat nobilissimis natus parentibus, postea tamen & vitae superioris, & militiae, & haeresis pertasus, vt faciliorem ad Catholicos accessum haberet, baiulum vilissimum strenue agere non dubitauit, & ita incognitus, liber ad nostrum aduolat, sacras Baptismi undas supplex petens. Noster collaudato eius studio, diem certum constituit rei quam optauerat perficiendae. Interea hostis euigilat, auum Adolescentis perfidum contra nouum Christi militem euocat, diu varia molitur, sed frustra, & cum deinde ne alloqui quidem fortem Christi athletam posset,

Aaa s

nec

neci eundem dare constituit, sed irriti & irrisi conat⁹. Postridie ergo summo mane, sacris undis abluitur miles Christi, autis vero pudore suffusus, vanas minas intentans, & ingemiscens abiit. Non minus grata fuit Turcæ cuiusdam ad Christi fidem conuersio, qui audita vnus nostri concione, ad eum illico accurrit, & vt sacro lauacro abluī possit, vehementer rogat, quod & postea impetrauit. Iudæus etiam, rerum sectam suam concernentium, valde perit⁹, cum ad fidem Christi aspiraret, in conspectu præcipuorum Iudæorum elementis fidei primum instruitur, & postea salutaribus aquis tingitur. Hic vix Baptismo expedito, magno zelo ad suos Israëlitas, stupentes & attonitos, de omnibus fidei articulis sermonem habuit, cupiens videlicet aliquem ex ijs suum imitatorē habere.

Cum varijs Nobilibus, qui sub hoc tempus Regias partes oppugnabant, & castra castris, militem militi opponēbant, Societatemque nostram opprimere iniquissimè laborabant, actum à nostris non infeliciter. Multorum enim animi ad Regem conuersi, & ex hostibus nostris amici effecti adeo, vt iniqua contra nostros decreta rescindere non dubitarent, erroremque suum gemebundi agnoscerent, & ob noxas per Sacramentum pænitiæ eluendas, ad nos accurrerent. Declarauit tum horum tum aliorum, tunc animum in nos proluxa liberalitas, qua Domui Leopoliensi nostræ, eleemosynæ nomine quatuor millia florenorum & quingentos contulerunt.

Deuoluta etiam hoc anno ad nos Synagoga Iudæorum ex decreto Regio possessio. Hinc vigesima

ma octava Mensis Februarij, in eam a nostris iuridice factus ingressus. Aderant Nobilissimi quique cum Magistratu & Regio & ciuili, Plebs est. tota ex ciuitate ad id spectaculi sese effuderat. Vbi ergo ad Synagogam ventum, Iudæi Synagoga portam re-ferant, clauisque nostris magno suo dolore in manu tradunt. Vulgus acclamat, gratulatur, & quod visu non iniucundum erat, accensos cereos in arā, in qua iuum antiquū, vt appellant, testamentum Iudæi recondere solebant, acruatim proijciunt, vel hoc indicio aram vero Mesiæ Christo ac nostræ Societati consecratam esse cupientes. Et res quidem hæc post tot contentiones nō omninō adhuc ex sententia cecidit; adegit tamen Iudæos ad varia quærenda media, quibus nostris in hac ciuitate locus commodus inueniretur & coemeretur, de quibus sequenti anno,

RESIDENTIA GEDANENSIS.

Annus hic nostris Gedanensibus benignior in ingressu, quam in progressu fuit. Dederat enim magnam spem certi alicuius loci potundi, pro residentia hac in futurum stabilienda, verū indefessa diaboli inuidia, hæreticorumq; malitia non solum locum, quem sperabamus, sed etiam templum quo iam fruebamur, nobis eripuit. Rem breuiter narrabo. Est Gedani Monasterium S. Brigittæ, cui adiacet templum, in cuius angustissimo angulo (ipsū enim templū ante viginti annos, ad circumstantes vsque muros ignis absūperat) Patres nostri a duodecim annis, iussu loci Ordinarij sacris ope-

ra-

rabantur, concionesque ad populum faciebant. Contigit igitur, vt ante sexennium Illustrissimus V Vladislauiensis Episcopus Ioannes Tarnaroski felicitis recordationis, suam visitando diocesim, Gedanum quoque diuerteret: vbi cum edoceretur, quo fructu ac animarum lucro, in angusto illius templi angulo conciones fierent, adiecit animum ad totius templi restorationem, ac duodecim millibus florencium Polonicorum perfecit. Cum restaurato templo, cœpit sensim restaurari populus Christianus, reuertebantur profugi, timidioribus nouus accessit animus, tantusque fiebat indies hominum concursus, vt intra breue tempus notabile damnum sensura crederetur hæresis. Imo ad ipsas adiacentes moniales, quarum duæ vt cunquæ vetulæ supererant, fructus concionum promanauit. Cum enim antea sine ordine viuerent, & nostrorum consuetudinem vehementer detestarentur; superiori anno animum ad nos applicuerant, & apud vnum è nostris totius vitæ confessionem fecerant. Hoc ergo modo ipsæ innouatæ, Zeloque lucrandarum animarum tactæ, plurimum referre putabant, si certo loco, & quidem templo huic proximo, nostri residerent. Atque ad eore pertractata cum admodum R. D. Officiali, qui omnia ad nutum loci Ordinarij expedit, Virgines supradictæ locum nostris assignant, qui quondam erat Monachorum Brigittanorum. Non ita diu post nostrorum opera, & plures Virgines ad Professionem dispositæ, & Monasterium reformatum, & fores eiusdem, quæ vtrique sexui promiscuè patebant, arctius custoditæ esse cœperunt. Aduertit hunc

hunc successum Magistratus hæreticus, ac quaratione conatibus Sanctimonialium obtinere, ferriò deliberat. Itaque sine mora Secretarium civitatis unã cum duobus civibus ad Moniales ablegat, sciscitatum, an earum scitu ac consensu Iesuitæ locum Monasterij iuxta templum situm occuparint. Responderunt illæ non solum nostro scitu, sed etiam rogatu huc migrarunt, annuente loci Ordinario, supra hanc rem à nobis per litteras requisito: tum illi: at Magistratus noster, cum ius Patronatus sibi vendicat, id factum vestrum reprobat, negatque Iesuitas sine Senatus licentia hic residere posse. Rogamus, inquit Sanctimoniales, ut Magistratus Gedanensis nostris privilegijs ac legibus nihil derogare attentet: regulæ enim nostræ huiusmodi negotia ad spirituales Magistratum remittunt, cuius est onibus de pastore providere. Hoc responso accepto Secretarius abiit, alteraque die revertens, ubi intellexisset perstare Virgines in pristina sententia, minas iacere, terrores promere, excidium totius Monasterij proponere cœpit: quibus tantum abfuit ut frangerentur Virgines, ut & postmodum arctissimam clausuram servare, ac ne ipsos quidem nuncios à Senatu missos, intra septa Monasterij amplius admittere constituerint. Magistratus igitur animadvertens Sanctimonialium constantiam, & ut ipsi vocabant, pertinaciam, ad extremum mittunt monitum Sanctimoniales, ut nihil innovent circa clausuram Monasterij, sed morem antiquum à tot annis usurpatum sequantur, nisi faciant, inuenturum Magistratum viam aperiendi Monasterium. His & similibus minis Virgo superio

rior timidior reddita, à primo proposito & constantia concepta defilit, reclamanteque toto fororum conuentu, fores Monasterij referat, & ad veterem dissolutionem relabi patitur. Quamuis autem Magistratus hæreticus persuasus erat, hisce ausibus ac motibus omnia ruitura, tamen Deus misericors nihilominus Sanctimoniales plerasque, ex quibus vna est, quæ Priorissa dicitur, tanta fortitudine arinauit, vt à feruore semel cōcepto, & spiritu hausto ne latum quidem vnguem discedant, spesque sit, vbi motus Polonici quieuerint, omnia rursum Gedani conualitura. Animosis deinde & varijs scriptis ac responsis ad Magistratum datis, partes nostras Sanctimoniales propugnabant. Suspiciens ergo Magistratus inexpectatam hanc Virginum mutationem, ac masculinum animum, relictis Monialibus, Superiorem Residentiæ ad Prætorium, vbi tum confidebat frequens Senatus, vocat, idque semel atque iterum factitat, Superiorem nunquam domi reperto. Omnium enim sententia erat, abstinendum esse à congressu, donec palam fieret apud populum, cur ad Prætorium Iesuitæ vocarentur. Cum enim populus maximè pronus sit ad malè loquendum de omnibus hominibus, tunc vel maxime occasionem nacti fuissent, quiduis Societatis hominibus sinistri imponendi, cum maximo detrimento bonæ famæ, quando nec author quidem in tanto populo sinistri rumoris inueniri potuisset. Interim recusanti Magistratui causam reddere vocationi Patrum ad Prætorium, Admodum R. D. Officialis Patrum nomine responderet, se salua auctoritate ac iurisdictione loci Ordinarij permittere nō posse;

posse, vt Patres Societatis apud Senatum compare-
ant: omnis enim nouatio periculosa, consuetudi-
nem nunquam fuisse Gedani, vt spirituales in Præ-
torio iudicentur. Præterea negotium præfens, in-
quit D. Officialis, non ad Patres spectat, sed ad loci
Ordinarium, ac ad ipsas Sanctimoniales, quarum
iussu ac consensu Patres Societatis Iesu tam tem-
pli, quam ad iacentis loci vsum hucusque tenuerunt:
se rogare vt spectabilis Senatus tamdiu ne-
gotium præfens differat, donec copia sit Reueren-
dissimi Episcopi, qui tunc publicis Regni negotiis
detinebatur, conueniendi. Quod si mora displicet,
tum Amplissimus Senatus vnum aut alterum è suo
ordine ad Domum D. Officialis destinet, qui pote-
statem habeant coram Officiali, de omnibus cum
P. Superiore tractandi & decernendi. Sed ne hoc
quidem impetratum fuit. Pater Superior nihilo-
minus adiit vtrumque Consulem, & quid circa
templum ac locum templo adiacentem fuerit actum,
exposuit: tum quidem alter coram respondit, se
nihil priuatum, quod agat cum superiore, habere,
oportere illum comparere in Prætorio, alter verò
cœpit excurrere in nostrum Ordinem, perniciem
vocans Christiani orbis, turbam ac in primis Po-
lonicarum authorem. Cui responsum fuit humani-
ter à Superiore Residentiæ, turbas maiores multò
quam nunc, orbem ac ciuitates tenuisse, antequam
nomen Iesuitarum audiretur; circa nos agi hoc,
quod contra primitiuam Ecclesiam, in quam quid-
quid cladum orbis sentiret, reijciebatur. Sic ab in-
uicem discessum est. Haud multò post quando vel
maximè dissidia Polonica feruebant, Senatus Ge-
danen-

danen-

danensis ad valuas templi affixit scriptum, quo sub graui pœna, templo, habitationeque intra triduum discedere, Societatis homines iuebantur. Continebat autem scriptum has præcipuè causas eius in nostros latæ pœnæ. Primum quod in scio Magistratu Gedanensi Patres templum occuparint: deinde quod sine facultate eiusdem Magistratus ibidem exercitia, sacraque sua peregerint, tum quod in administratione Monasterij sese ingesserint, atque in Senatu comparere detrectauerint: denique quod vbiq; gentium nouis rebus & motibus studeant. Purgandi locus non dabatur, alioquin ostensum fuisset, rationes allatas partim fictas esse ab aduersarijs, ad exturbandos Patres de possessione sua, partim contra iurisdictionem Episcopalem militare, cuius ut fuit Patres in eo loco constituere, ita inde amouere. Paruimustamen, quia vi non iure agebatur, rem Deo commendantes, ac hucusque adhuc in Domo R. D. Officialis pacificè habitantes, priuato sacello ad sacra peragenda utimur. Sanctimoniales iniquitate rei vehementer commotæ, legationem paulò post expediuere ad Senatum, petentes humiliter, nè in suis sacris impedirentur, idque bis teruè factum, sed frustra. Interea Calvinistæ libellis famosis apud populum Societatem nostram traducere nituntur, sed qui per Dei gratiam horum nihil in nobis, qui multis annis familiariter illis utimur, deprehendunt, sensim criminantium mendacia in lucem prodeunt, eaque ipsimet erubescunt.

Et si itaque ob huiusmodi turbas in vinea Domini non tantum laboratum fuit hoc anno, ac superiori

fioribus, absque fructu tamen omnino non abijt. Ad Ecclesiam ab hæresi reducti sunt triginta, multi nurantes in fide confirmati, inimicitie recõciliatæ, exhortationes in varijs Monasterijs magno cum fructu habite, exercitijs spiritualibus, tam Religiosi quam seculares imbuti, libelli controuersi in populum vtiliter sparsi, & quod mirum est in hac ciuitate, pederentim is feruor ac amor erga Deum in animis quorundam insedit, vt primitiuæ Ecclesiæ Christianos referre videantur. Adolescens viri primarij huius ciuitatis filius Ecclesiæ restitutus, apud parentem in suspicionem venerat, de secta patria deserta. Licet enim iuuenis mirè quod in animo gerebat tegetet: tamen prædebat eum indies magis magisque morum integritas. Parens tandem iuuenem varijs interrogationibus aggreditur, si qua ratione verbo lapsus deprehenderet Catholicum. Subinde etiam abducens eum ad recreationes extra ciuitatem, sciscitabatur apertis verbis, numnè iam imbibisset Iesuitarum spiritum. Sed Adolescens tam dextrè respondebat, quàm vafre Parens interrogabat. Vbi interrogatiunculis nihil proficeret, iubet filium ad confessionem ac cœnam faciendam Lutheranam, ostendit se filius promptum; ventum est ad templum D. Catharinæ, vbi confidebat Prædicans. Dumque parens primum accedit, filius clam se subtrahit ex templo, domumque abit. Parens Perfecto suo opere circumspicit (instruxerat enim Prædicantem, quid ageretur circa filium) quærens iuuenem, quo non inuento, plenus ira domum properat, verberaque minatur filio, ni sine mora ad Prædicantem redeat.

Bbb

Iuue-

Iuuenis causatur aegritudinem, & ingentem pedis
 vnius dolorem, qui non est diutius eum in templo
 remanere passus. Calua, inquit parens, excusatio,
 vade n̄i manus meas experiri velis. Accepta ergo
 à parente certa pecunia (nam Gedanenses Luthe-
 rani ad suos Ministros confessionis causa, sine ea
 non veniunt) ad templum properat. Non inuento
 Prædicante, ibi domum illius petit, hisque affatur
 hominem verbis : Domine Prædicans, scito me
 propter conuersionem quam habui cum Iesuitis,
 quosdam articulos nostræ fidei non approbare, cu-
 pereque primum à te instrui ac conuinci, ante-
 quam tibi confitear. Tum Prædicans: Fili mi, non
 vacat modò tecum de his rebus agere, est enim
 crastina die mihi habenda matutina concio. Miror
 adhuc te hæsitare in ijs, quæ toti mundo nota sunt,
 Quis nescit Papistas plusquam in Cymmerijs tene-
 bris versari? tum Iuuenis. Bene habet, differam
 ergò cœnam meam & confessionem, vsque dum
 witenbergam venero, & hæc dicens pecuniam
 quam parens dederat, Prædicanti tradit. Accepta
 pecunia, iuuenis domū abiit, ac quæ gesta erant Pa-
 renti significauit. Breui post dum iam iter witem-
 bergensē Adolescenti immineret, insigni epulo
 omnes Prædicantes parens excipit, qui conuiuio
 ad mediam vsque noctem detenti, à diuexando
 iuvene omninò abstinuerunt, eo præcipuè nomi-
 ne, quòd witenbergam pergeret, quo in loco om-
 nes Papisticas opiniones eum nullo negotio depo-
 siturum arbitrabantur. Itaque die sequenti one-
 rant Prædicantes Adolescentem infinitis litteris
 ad amicos & Professores witenbergenses datis,
 qui-

quibus acceptis iuuenis, ad decem milliaria à parente, qui metuebat ne clam Gedani maneret, deducitur. Peruenit iuuenis witembergam, ibique hæsit per octiduum, quo exacto ait se in mandatis habere à parente, vt antequam ordiatur studia; prius videndum Lipsiam excurrat: Annuentibus Professoribus, rebusque suis acceptis discessit, & redijt in Poloniam ad nostras Scholas, in quibus hodie Philosophica studia tractans, ignotus versatur, probitatis ac profectus in litteris magnum de se præbens specimen.

RESIDENTIA SENDOMIRI- ensis.

ANtis hic non ciuitati tantum Sendomiriensi, sed vniuerso huic districtui & memorabilis & miserabilis omninò fuit, ob incredibiles depopulationes militum, quorum ex toto Regno ingentes copix, à Nobilitate & à multis Proceribus adductæ, Sendomiriæ stationem per quatuor ferè menses habebant, atrociam quæque contra Regem, Senatum, statum Ecclesiasticum, & nostram Societatem minitantes, & decernentes, Nostri toto hoc tempore non ad res magnas agendas, sed ad omnia acerba toleranda, sese comparabant. Deus tamen Clementissimus ita aduersarios contra nos frementes cohibuit, vt & in bonis nostris vix aliquod detrimentum subierimus, quod à multis tanquam miraculum quoddam habitum fuit, & ipsorum nostrorum hostium, non exiguum fauorem aliquoties fuerimus experti. Et quidem

Bbb 3 ille

ille qui tantorum motuum author erat, contraque nostram Societarem grauer exacerbatus, multorum falsis contra nos delationibus credebat, non tantum humanissimè nos exceptit, dum ad eum salutandum venissemus, sed etiam facti sui rationem fusissimè nobis reddebat, iudicium nostrum requirebat, facilem aditum ad se quoties uellemus, offerebat, & nostra bona defendebat. Illustrissimus uero D. Hieronymus Gostomski Palatinus Posnaniensis, in his tumultibus semper Regi fidelissimus, licet eò quod partes Regias sequeretur, ingentia damna subierit, quæ ducentis millibus florenorum æstimata sunt; in tantis tamen suis angustiis, nam militum præterea multas cohortes in gratiam Regis semper fouebat sumptibus maximis; & damnorum & sumptuum priorum immemor, nostri nolebat obliuisci, præter varias eleemosynas, ornamentaque altaris trecentis florenis æstimata, nobis misit. Ciues etiam nostri, eius montis, in quo Collegiū situm habere debemus, egregiam partem ad Istulam fluuium sese protendentem, post primam nostram postulationem liberalissimè nobis donarunt. In ripa porrò eiusdem fluuij obstaculum hoc anno nostri posuerunt, ad aquam auertendam, quæ montem in quo Collegij fundamenta sunt iacta, non leuiter labefactabat.

MISSIO LVCCORIENSIS IN VOLINIAM.

Multa contra nos sub hoc turbulentum tempus per Voliniam à maleuolis sparsa, magnam alienationem à nobis variorum effecerant: sed Dei auxi-

auxilio, qui malorum dissipat consilia, falsæ narrationes ita efficacibus rationibus conuulsæ manserunt, vt præcipui quique conceptam de nobis opinionem, qua ob famosos libellos passim contra nos volitantes imbuti erant, deposuerint, & cognita Instituti ratione, vehementer illud probauerint, petierintque, vt aliquo libello in lucem edito, tantas contumelias in nos iactatas dilueremus, quod & factum est. Sub idem tempus aliquot excusationibus duo millia hominum ad pœnitentiæ Sacramentum adducta, inter quos septingenti reperti, qui à plurimis annis confessionem intermiserant, nec aliam tantæ negligentæ causam dabant, præter Sacerdotum in hac regione defectum. Quod audientes quidam Prælati eius Diœcesis, obortis lachrimis petebant, vt aliquantò plures operarij Societatis ad frangendum paruulis panem eò venirent. Offerebat vnus ex illis certam pecuniæ summam, pro nostrorū perpetua missione in illis oris, ne animæ Christi sanguine acquisitæ, deficiente cibo spirituali, fame & inedia miserè pereant. Exaggerabat hanc compassionem, multorum singulare studium, quorum alij à septem, nouem, decem, & duodecim milliaribus Polonicis confessionis causa ad nostros accurrebant. Plurima enim in Podolia & Volinia vastissimis regionibus, talia extant loca, in quibus populus, sine altari, sine Sacerdote, sine Ephod, sine Teraphim, miserabiliter remanens, nullam Dei ac diuinorum cognitionem habet. Ibidè viginti schismatici, & septem hæretici Ecclesiæ sunt redditi. Matrona quædam Nobilis, dum videndi nostri causa ex curiositate ad templum Catholicum veni-

ret, bono dolo ad fidem Catholicam est adducta, subornato videlicet Magnifico, qui nos ad se vocauerat, vt eam in domum suam inuitaret, & ad colloquium de Religione cū nostro adduceret, quod vtrumque cum fuisset factum, eiecta per confessionem hæresi, cum alijs totius vite noxis, domum aliam quam discesserat, redijt. Magnificus quidam, & Regni Poloniæ Senator, temper antea alienum à nobis gerens animum, & in varijs Regni conuentibus nostros perstringens, odium nostrorum in magnum amorem & benevolentiam commutauit hac ratione; inuitauerat amico quodam nostro suadente, ad Festa Natalitia, nostros: ob primam solennitatem, quam in templo recens à se magnis sumptibus extructo, peragere constituerat. Non recusarunt nostri, libenterque hanc occasionem conciliandi sibi hominem, in quo illis in partibus nō parum momenti esse positum sciebant, arripuerunt. Manentes ergo ibi nostri, toti concionibus & confessionibus omnium, quicunque accederent, etiam elegantissimorum, pro more Societatis, occupabantur. Hoc dum ille accuratius illis diebus obseruasset, non tantum conceptam de nobis malam opinionem deposuit, sed etiam viginti millia florenorum, pro fundando in suis bonis Collegio, offerre non dubitauit, & duos milliones laterū, quos ad extruendam arcem conuexerat, statim Collegio extruendo applicare voluit, bonaque nonnulla immobilia in eandem rem designauit, idque planè eò tempore, quo in toto Regno de nostris è varijs Collegiis pellendis agebatur. Concludam hanc missionem mirabili quadam Ministri hæretici blasphemii pena diui-

diuinitus immiffa, quæ in hac Luccorieni Dicocefi contigit. Cum Dominus Niemiera, Venator Podlachia, cum fofore fua cadauer matris fuæ hæreticæ in templû Catholicum, quod ipforum eft iuris Patronatus, in fciio Epifcupo, & fruftra reclamante Parocho, introduxiffet ac fepeliuiffet; duos fecum Miniftrios Lutheranos pro funere adduxerat. Ex his vnus faxagenarius, magnæ apud hæreticos reputationis, cum funebrem concionem haberet, vehementer in facras imagines, ac præcipue in imaginem B. Virg. Cheftochoniensifis, quæ in Regno Poloniae fuma Religione colitur, inuehebatur, & blasphemis iocis eam profcindebat. In eum ftatim dum è templo egrederetur, & fecurus inter alios incederet, fex equi Domini Sadorofci Catholici viri, qui tunc curru iuncti, aurigis etiam infidentibus, non longè à templo ftabant, fuma ferocia incurrerunt, & dentibus dilaniarunt, nec prius, nifi mortuum reliquerunt, fruftra prohibere conantibus aurigis, & alijs circumftatibus. Hoc poftquam equi feciffent, quietè nemine alio læfo, cum fuo curru confiterunt. Et licet Deus præpotens ita iniuriam fuam fit vltus, Reuerendifsimus tamè violationem Ecclefia, pro exemplo impunè abire non patietur, acturus de ea cum dictis Nobilibus fuo loco & tempore.

Bbb 4 ANNV-